

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)
« _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійної програми «Фінанси»

на тему: «Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні»

Здобувачки групи: Ф.м-31

Горобець Єлени Володимирівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело.

_____ Єлена Горобець
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Олена ЖУРАВКА _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ) (підпис)

4

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувачка кафедри, д.е.н.,
проф.

_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)

«_____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр

Здобувачки групи Ф.м-31 інституту ННІ БіЕМ
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Горобець Єлени Володимирівни

Тема роботи: «Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні»

Затверджено наказом по СумДУ № 1058-VI від «17» жовтня 2024 р.

Термін здачі здобувачкою завершеної роботи «25» листопада 2024 р.

Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база відповідно до теми дослідження, статистичні звіти Національного банку України, Insurance Europe, МТСБУ, навчально-методичні посібники, монографічні дослідження, наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів, сайти Forinsurer, Ліги страхових організацій України, сайти страхових компаній та інші інтернет-ресурси.

Зміст основної частини роботи: вивчення сутності, функцій та ролі автотранспортного страхування як ефективного механізму управління ризиками, дослідження класифікації видів автотранспортного страхування з детальним розглядом ОСЦПВ, КАСКО та Зеленої картки в контексті українського страхового ринку; аналіз інноваційних технологій та впливу діджиталізації на організацію автотранспортного страхування; проведення комплексного аналізу основних показників розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні, включаючи оцінку діяльності провідних страхових компаній, а також визначення факторів впливу на розвиток автострахування з допомогою кореляційно-регресійної моделі.

Дата видачі завдання: «21» жовтня 2024р.

Керівник кандидат економічних наук, доцент Олена ЖУРАВКА _____

Завдання прийнято до виконання

«21» жовтня 2024 р. _____ Єлена Горобець _____
(підпис) (Ім'я та ПРИЗВИЩЕ здобувача)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр
на тему:

«Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні»
Горобець Єлени Володимирівни

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 54 сторінках, з яких список використаних джерел із 45 найменувань. Робота містить 28 рисунків, 8 таблиць а також 9 додатків.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. У сучасних реаліях все більшої актуальності набуває автотранспортне страхування як дієвий механізм управління ризиками ДТП. Зростання кількості автомобілів, та підвищення міграції населення обумовлюють потребу в ефективних страхових послугах. Водночас низька платоспроможність значної частини населення та недостатній рівень довіри до страхових компаній гальмують розвиток ринку. Вивчення економічних чинників, які впливають на обсяги страхових премій, а також розробка прогнозів розвитку галузі дозволяють сформулювати обґрунтовані рекомендації для подальшого вдосконалення ринку автотранспортного страхування України.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у систематизації теоретичних засад автотранспортного страхування України, аналізі основних тенденцій його розвитку та оцінці впливу макроекономічних факторів на розмір страхових премій з автостраховання.

Методи дослідження: у роботі використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу для визначення основних характеристик автостраховання, статистичні методи – для вивчення динаміки розвитку ринку, графічний метод – для візуалізації отриманих результатів, табличний метод – для представлення даних ринку автостраховання, а також кореляційно-регресійний аналіз, екстраполяцію трендів, методи порівняння та узагальнення для аналізу економічних і фінансових показників розвитку ринку автотранспортного страхування.

Основний результат роботи полягає в систематизації сучасних підходів до аналізу ринку автотранспортного страхування, визначенні ключових

економічних факторів, що впливають на обсяги валових страхових премій по автострахуванню, розробці прогнозів розвитку ринку на основі кореляційно-регресійного аналізу.

За темою кваліфікаційної роботи підготовлено статтю до фахового видання, роботу виконано на замовлення Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ВУСО», отримані результати по кваліфікаційній роботі впроваджені у діяльність страхової компанії ПРАТ «ВУСО».

Ключові слова: автострахування, страховий ринок, ринок автотранспортного страхування, КАСКО страхування, ОСЦВП, Зелена картка, страхові премії, страхові виплати, рівень виплат.

ЗМІСТ

Перелік скорочень, умовних позначень, одиниць і термінів	6
Вступ.....	7
1 Теоретичні основи автотранспортного страхування в Україні	9
1.1 Автотранспортне страхування як ефективний механізм управління та фінансування ризиків дорожньо-транспортних подій.....	9
1.2 Сутність та класифікація автотранспортного страхування.....	18
1.3 Інноваційні технології та діджиталізація ринку автотранспортного страхування	23
2 Аналіз автотранспортного страхування в Україні.....	27
2.1 Аналіз основних показників розвитку автотранспортного страхування в Україні.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 Аналіз діяльності страхових компаній на ринку автостраховання України .	27
2.3 Оцінка факторів впливу на розмір страхових премій з автостраховання.....	37
Висновки	44
Список використаних джерел	47
ДОДАТОК А Статистична інформація ДТП	51
ДОДАТОК Б Визначення поняття «Автостраховання».....	53
ДОДАТОК В Динаміка страхових показників.....	55
ДОДАТОК Г Статистичний аналіз страхових премій	56
ДОДАТОК Д Статистичний аналіз страхових виплат	58
ДОДАТОК Е Рейтинг страхових компаній України за видами автостраховання 2021 – 2023 рр	59
ДОДАТОК Ж Страхові продукти КАСКО страхування	62
ДОДАТОК И Кореляційно – регресійний аналіз	64
ДОДАТОК К Прогноз показників.....	65
ДОДАТОК Л Довідка про впровадження результатів роботи	81

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

Позначка Повне найменування

АС Автотранспортне страхування

ТЗ Транспортний засіб

СК Страхова компанія

СВ Страховий випадок

ІТ Інформаційні технології

СП Страхові премії

ДТП Дорожньо-транспортна пригода

ОСЦВП Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності

ВСТУП

Автотранспортне страхування відіграє ключову роль у структурі страхового ринку України, забезпечуючи фінансову стабільність учасників дорожнього руху пов'язаних як із матеріальними втратами (Каско, ОСЦВП), так і з ризиками для життя та здоров'я учасників ДТП (ОСЦВП, Зелена карта). В умовах сучасних викликів, таких як економічна нестабільність, воєнні дії та міграція населення, ринок автотранспортного страхування зазнає значних змін. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю вивчення сучасних тенденцій розвитку цього сегмента та аналізу адаптації страхових компаній до умов ринку. Визначення цих факторів є важливим для забезпечення ефективного функціонування автотранспортного страхування та підвищення рівня страхового захисту громадян.

Питання розвитку та ефективності автострахування є надзвичайно актуальним та популярним серед вітчизняних науковців. Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у вивчення цього напрямку, можна виділити: Д. І Дема [1], В. Вовк, Ю. Жежерун, В. Костогриз [2], Фролов С. М, Стасюк А. В. [3], Кравець Н. А [4], Бовсуновська Г. С [5], Слобода Л. Я [6] та інші.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у систематизації теоретичних засад автотранспортного страхування України, аналізі основних тенденцій його розвитку та оцінці впливу макроекономічних факторів на розмір страхових премій з автострахування.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання:

- визначити сутність, функції та роль автотранспортного страхування як ефективного механізму управління ризиками та забезпечення фінансової стабільності учасників дорожнього руху;
- систематизувати класифікацію видів автотранспортного страхування та виявити основні особливості, ОСЦПВ, КАСКО та Зелена картка в контексті українського страхового ринку;

- дослідити інноваційні технології та вплив діджиталізації на організацію автотранспортного страхування;
- провести аналіз основних показників розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні, включаючи динаміку обсягів страхових премій, виплат та укладених договорів;
- оцінити діяльність провідних страхових компаній на ринку автострахування України, їхні страхові програми, інноваційні підходи та адаптацію до змін у зовнішньому середовищі;
- здійснити оцінку факторів впливу на розмір страхових премій з автострахування.

Об'єктом дослідження є ринок автотранспортного страхування в Україні.

Предметом дослідження є сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування, його особливості, проблеми та перспективи удосконалення.

У роботі використано загальнонаукові методи аналізу та синтезу для визначення основних характеристик автострахування, статистичні методи – для вивчення динаміки розвитку ринку, графічний метод – для візуалізації отриманих результатів, табличний метод – для представлення даних ринку автострахування, а також кореляційно-регресійний аналіз, екстраполяцію трендів, методи порівняння та узагальнення для аналізу економічних і фінансових показників розвитку ринку автотранспортного страхування.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правова база відповідно до теми дослідження, статистичні звіти Національного банку України, Insurance Europe, МТСБУ, навчально-методичні посібники, монографічні дослідження, наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів, сайти Forinsurer, Ліги страхових організацій України, сайти страхових компаній та інші інтернет-ресурси.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

1.1 Автотранспортне страхування як ефективний механізм управління та фінансування ризиків дорожньо-транспортних подій

Страховання в сучасних умовах економічного зростання є невід'ємною частиною економіки, забезпечуючи фінансову стійкість та соціальний захист. Страховий ринок є однією з важливих ланок у складі економічного потенціалу кожної держави, оскільки створює можливість мінімізувати збитки у разі непередбачуваних подій. Одним із найбільш актуальних видів страхування є – АС [7]. На страховому ринку цей вид страхування займає вагомий частку, особливо через збільшення кількості ТЗ, що, у свою чергу, підвищує ймовірність ДТП. У рамках цього страхування можна виділити декілька основних видів: КАСКО (добровільний вид страхування від втрати чи пошкодження автомобіля), ОСЦВП (обов'язкове страхування відповідальності власників транспортних засобів), а також Зелену карту, що забезпечує покриття ризиків при міжнародних поїздках. Ці види страхування відіграють важливу роль у фінансуванні ризиків, пов'язаних як із матеріальними втратами (Каско, ОСЦВП), так і з ризиками для життя та здоров'я учасників ДТП (ОСЦВП, Зелена карта).

За даними статистики, кількість придбаних автомобілів в Україні динамічно зростали до 2022 р., початок війни в Україні звісно вплинув на купівлю українцями нових автомобілів, проте вже у 2023 році цей показник став зростати (рис. 1.1). Зростання автопарку спричинює збільшення інтенсивності та швидкості дорожнього руху, підвищуючи ризики аварій. І як наслідок цього, АС стає одним з ключових механізмів управління та фінансування ризиків ДТП, допомагаючи мінімізувати втрати від непередбачуваних ситуацій на дорозі та сприяючи стабільності економічного середовища.

Щодо вживаних авто, то війна суттєво змінила автомобільний ринок України, особливо зросла потреба у пікапах та позашляховиках, що використовуються для військових потреб.

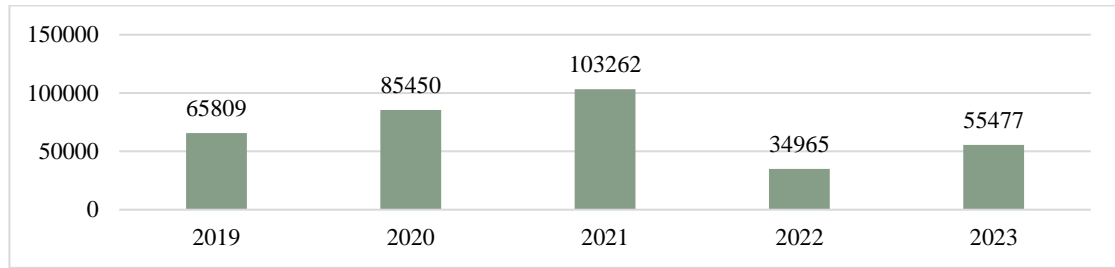

Рисунок 1.1 – Кількість зареєстрованих нових автомобілів в Україні 2019 – 2023 рр

Джерело: побудовано автором за даними [8]

Багато з цих автомобілів не проходять офіційну реєстрацію через труднощі та ризик втрати в зоні бойових дій. У 2024 році також спостерігалось значне зростання пожертвувань автомобілів, що підкреслило необхідність нових підходів до страхування власників і пререєстрацій ТЗ. Ці зміни важливі для страхового ринку, оскільки дозволяють більш точно оцінювати ризики та адаптувати страхові продукти до нових потреб клієнтів.

Щодо загальної статистики, станом на 2023 рік в Україні зареєстровано понад 7 мільйонів легкових автомобілів, значна частина яких перебуває в незадовільному технічному стані. Зокрема, близько 27% автопарку експлуатується понад 30 років, а 47% автомобілів мають вік від 10 до 30 років. Також 15% ринку займають старі моделі, випущені ще за радянських часів – це свідчить про те, що значна частина автопарку країни є технічно застарілою, що підвищує рівень аварійності на дорогах [8]. Враховуючи високий відсоток старих та технічно несправних ТЗ, страхування відповідальності, набуває особливого значення адже воно не тільки дозволяє фінансувати майнові наслідки аварій, а й допомагає зменшити фінансові втрати по ризикам втрати життя чи здоров'я.

Зокрема, ДТП призводять до суттєвих економічних втрат, рисунок 1.2 демонструє, що економічні витрати розподіляються між домогосподарствами, державою та приватним сектором, причому кожен з цих суб'єктів несе значні фінансові збитки, пов'язані з лікуванням, втратою заробітку, пошкодженням майна та іншими наслідками дорожньо-транспортних пригод. Це підтверджує,

що АС є важливим механізмом фінансування ризиків та зменшення фінансового тиску від ДТП на всі суб'єкти економіки.

Сектор економіки	Витрати по ДТП
Домогосподарство	— виплати за позовами потерпілих, що перевищують суми страхового відшкодування зі страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту та авто каско (франшиза); — втрати внаслідок пошкодження автомобіля, вантажу, майна; — моральна шкода; — витрати на платні медичні послуги та придбання ліків; — додаткові витрати на медичну та професійну реабілітацію; — витрати на ритуальні послуги, що перевищують державні виплати на поховання; — втрата заробітної плати потерпілого.
Держава	— втрата податків та зборів дохідної частини бюджетів усіх рівнів; — витрати на розгляд причин та обставин ДТП; — витрати на швидку, первинну, амбулаторну – поліклінічну медичну допомогу та високотехнологічне лікування; — виплати на поховання; — шкода від пошкодження дорожніх споруд і засобів організації дорожнього руху; — демографічна шкода.
Приватний сектор	— виплата страхового відшкодування; — виплати за позовами потерпілих, що перевищують суми страхового відшкодування зі страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту та авто каско (франшиза); — втрати внаслідок пошкодження автомобіля, вантажу; — вартість ремонту автомобіля і витрати, через простій під час ремонту; — втрата доходу внаслідок загибелі або тимчасової непрацездатності працівник, потерпілого в ДТП.

Рисунок 1.2 – Види економічних втрат від ДТП за секторами економіки

Джерело: побудовано автором за даними [9]

Перейдемо до аналізу причин аварійності. Рисунок 1.3 показує найпоширеніші причини ДТП в Україні в 2023 році, з цього рисунку ми можемо бачити, що найбільш вагомим фактором, який сприяє зростанню кількості ДТП, є перевищення безпечної швидкості руху, що становить 38,8% від загальної кількості аварій. На другому місці за частотою є порушення правил маневрування 22,2%. Такі тенденції підкреслюють необхідність ефективних страхових

механізмів, оскільки саме ці види порушень найчастіше призводять до матеріальних збитків та інших негативних наслідків.

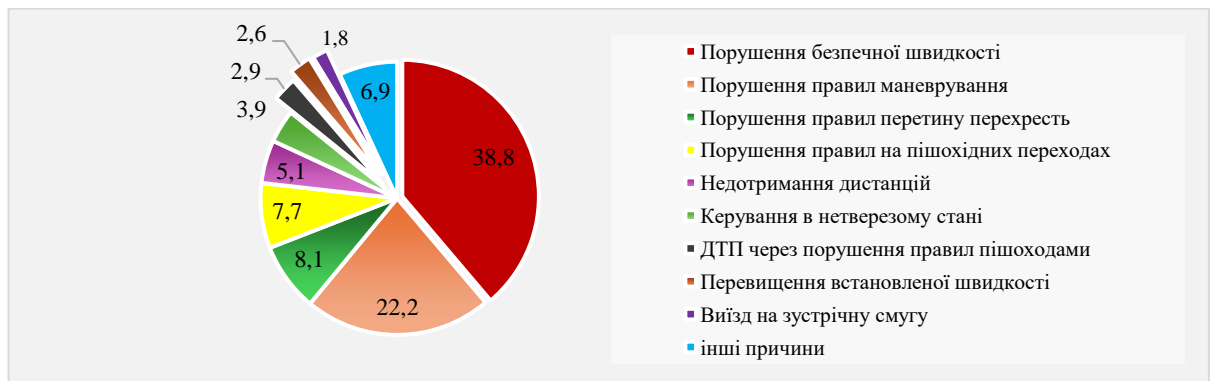

Рис 1.3 – Найчастіші причини ДТП в Україні у 2023 році

Джерело: побудовано автором за даними [10]

Перейдемо до аналізу динаміки ДТП, адже національні показники залишаються високими, потребуючи економічного розгляду. Згідно з рис 1.4, загальна кількість ДТП з постраждалими за період 2019–2023 років коливалася, і хоча у 2022 році їх кількість знизилася до 18628 випадків через воєнні дії, вже у 2023 році цей показник зріс до 23642, що свідчить про відновлення транспортної активності.

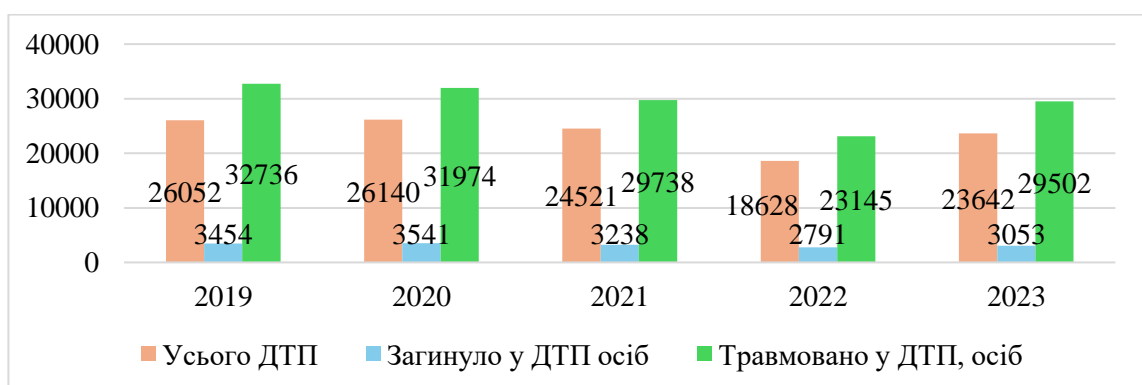

Рис 1.4 – Динаміка ДТП з загиблими та/або травмованими по Україні за 2019 – 2023 рр

Джерело: побудовано автором за даними [10]

Кількість загиблих також змінювалася, після зростання до 2020 року (3541 особа) вона поступово знижувалася, але в 2023 році знову збільшилася до 3053 осіб. Подібну динаміку мають і показники травмованих – у 2023 році їх кількість зросла до 29502 осіб. Тож ми можемо спостерігати, що ризик ДТП в Україні залишається стабільно високим, а кількість загиблих та постраждалих не демонструє значного зменшення

Проаналізувавши загальні показники ДТП по Україні, наступним кроком є детальний розгляд регіональних даних (Додаток А). Регіональні відмінності у рівнях аварійності виявляють важливі тенденції для формування тарифної політики СК. Так, згідно з таблицею А1 у 2023 році кількість ДТП значно зросла порівняно з попереднім роком, що супроводжується збільшенням числа загиблих та травмованих. Найбільше зростання зафіксовано у Дніпропетровській, Київській, Львівській областях та в столиці. Ці регіони, зосереджуючи значні транспортні потоки й індустріальні центри, мають підвищене навантаження на дорожню інфраструктуру. Такі дані підкреслюють необхідність адаптації страхових тарифів з урахуванням регіональних особливостей ризику ДТП, що дозволить ефективніше фінансувати наслідки аварій і відповідати специфічним потребам автовласників у кожному з регіонів.

Тепер пропонуємо зосередитись, на зарубіжному досвіді, та зрозуміти яку роль в різних країнах відіграє АС в управлінні ризиками на дорогах. Згідно зі звітом Світового банку [11], щорічно внаслідок ДТП у світі гине приблизно 1,19 мільйона людей, і значна частка цих смертей пов'язана з перевищенням швидкості. Якщо говорити про Європу, то за даними UNECE за 2022 рік, приблизно 90000 людей гинуть у дорожньо-транспортних пригодах, також в цьому звіті зазначено, що рівні смертності та травматизму через ДТП значно різняться між країнами-членами, що наочно представлено на рисунках 1.5 та 1.6. Ці дані свідчать про різницю в показниках безпеки дорожнього руху в різних регіонах, яка може бути зумовлена рівнем розвитку інфраструктури та безпековими нормами.

Згідно рисунку 1.5, ми можемо бачити, що найвищі показники смертності від ДТП спостерігаються у Румунії, Латвії та Україні, що вказує на недостатньо

розвинену інфраструктуру безпеки на дорогах, а також потребу в удосконаленні страхових програм для підвищення захисту водіїв та пасажирів.

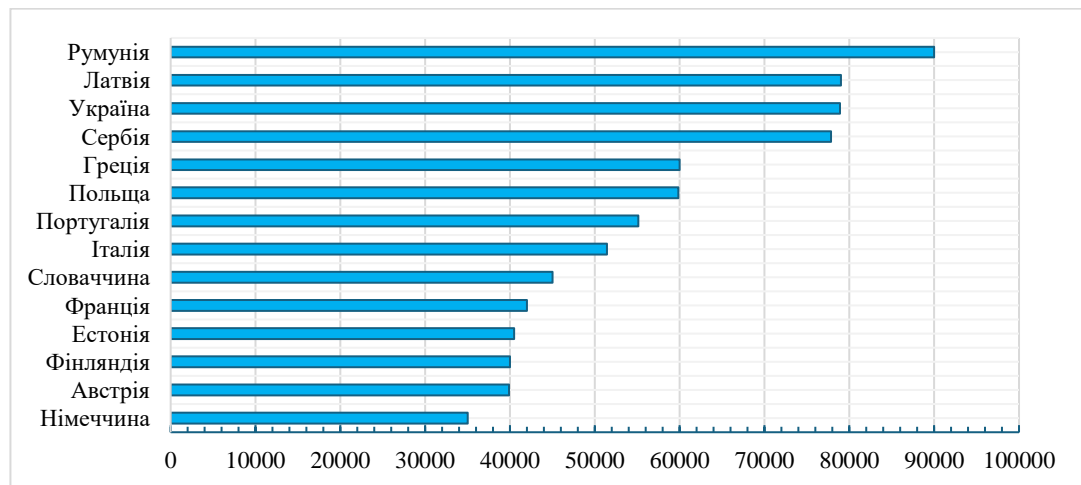

Рис 1.5 – Кількість загиблих у ДТП на мільйон жителів у розрізі країн, 2022 рік згідно даних UNECE Transport Database

Джерело: побудовано автором за даними [12]

Найменші показники мають країни Західної Європи, такі як Німеччина, Австрія та Фінляндія, що свідчить про ефективні механізми управління ризиками, розвинену інфраструктуру та більш жорсткі безпекові стандарти. Високі показники смертності у країнах з низьким рівнем безпеки дорожнього руху підкреслюють необхідність підвищення стандартів безпеки та посилення ролі СК у цих регіонах.

Рисунок 1.6 ілюструє рівень травматизму внаслідок дорожньо-транспортних пригод на мільйон жителів у різних країнах Європи за 2022 рік. Найвищі показники травматизму спостерігаються в Австрії, Німеччині та Португалії, що вказує на значний рівень ризику для учасників дорожнього руху в цих країнах. Ці дані підкреслюють важливість страхування відповідальності власників транспортних засобів, адже ефективне страхування здатне покрити витрати на лікування постраждалих, відшкодування збитків, а також допомагає швидше відновити матеріальне становище та фізичне здоров'я потерпілих.

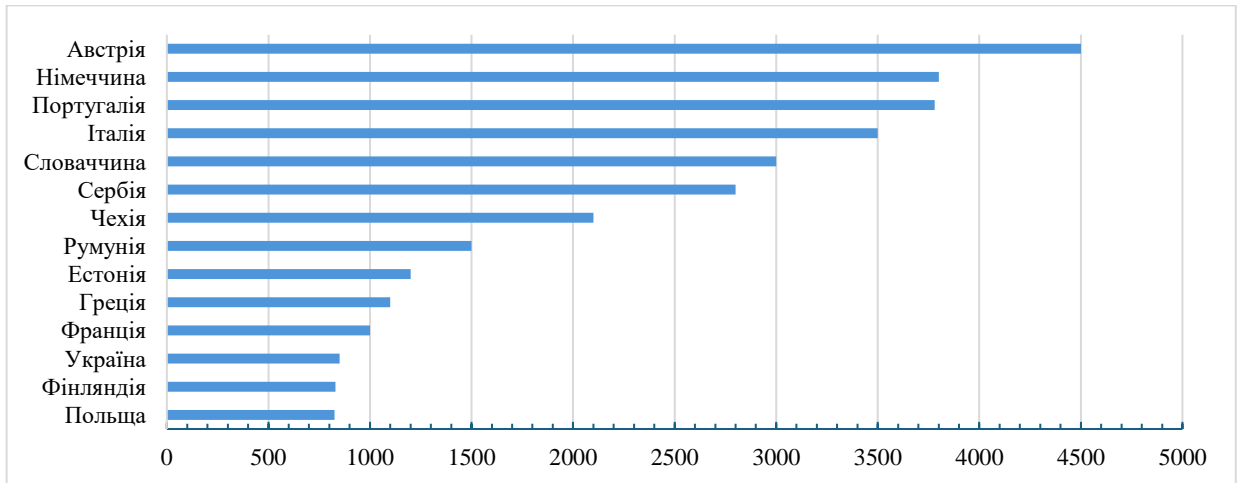

Рис 1.6 – Травматизм у ДТП на мільйон жителів у розрізі країн, 2022 рік згідно даних UNECE Transport Database

Джерело: побудовано автором за даними [12]

Для підтвердження високих показників смертності внаслідок ДТП у різних країнах світу розглянемо таблицю А2 (додаток А), яка наводить детальну статистику загиблих у дорожньо-транспортних пригодах за період з 2012 по 2022 рік. Дані свідчать, що незважаючи на певні коливання, рівень смертності внаслідок ДТП залишається досить високим у багатьох країнах. Наприклад, у Польщі, Німеччині та Франції, де транспортна інфраструктура є відносно розвинутою, смертність від ДТП хоч і знижується з роками, все ж залишається суттєвою. Такі високі показники смертності підтверджують важливу роль АС як інструменту зниження фінансових наслідків аварій. Важливо також звернути увагу на загальну кількість дорожньо-транспортних пригод в цих країнах, щоб оцінити вплив міграційних процесів та інших зовнішніх чинників на безпеку на дорогах. Так станом на 2022 рік в Німеччині скоєно 2589,87 тис ДТП, в Франції – 535,21 тис та в Польщі – 228,16 тис. Зокрема, після початку війни в Україні значна кількість біженців переїхала до сусідніх країн, особливо до Польщі, що суттєво збільшило кількість іноземних водіїв на дорогах країни.

За даними Бюро автомобільних страховиків Польщі (РВУК) [13], іноземні водії стають винуватцями приблизно 4% дорожньо-транспортних пригод, ця частка є відносно великою та має важливе значення для управління ризиками в умовах зростаючої мобільності населення. РВУК зазначає, що постраждалим за

цим рахунком виплачено допомогу загальною вартістю 124,3 млн злотих. Найбільше шкоди на польських дорогах серед іноземних автомобілістів завдали водії ТЗ з німецькими номерами – 25 відсотків, але майже стільки ж інцидентів сталося з вини водіїв з України. Цей факт підкреслює важливість наявності міжнародного страхування для захисту як іноземних водіїв, так і мешканців країни, де сталася аварія. Система «Зелена карта» є важливим механізмом, що дозволяє спростити процес урегулювання страхових випадків і забезпечує фінансовий захист потерпілим. Вона допомагає швидше і без додаткових юридичних ускладнень отримати компенсації в разі ДТП, в яких задіяні водії з різних країн.

Отже, як було зазначено вище, з економічної точки зору, збільшення кількості аварій призводить до значних витрат – це включає витрати на лікування постраждалих, відновлення пошкодженого майна та інфраструктури, а також втрати продуктивності через загибель або травмування працездатного населення.

Згідно з оцінками експертів Світового банку, соціально-економічні втрати України від дорожньо-транспортних пригод складають близько 4,5 мільярдів доларів на рік, що еквівалентно приблизно 3,4% від валового внутрішнього продукту країни. Це свідчить про те, що наслідки ДТП мають вагомe значення для національної економіки та потребують особливої уваги в аспекті управління ризиками.

Для покриття різних видів витрат, пов'язаних з ДТП, розроблено кілька видів АС, що допомагають ефективно управляти ризиками як на українському, так і на міжнародному ринках. Якщо говорити про міжнародний досвід, то зазначимо той факт, що в більшості країн ЄС існує обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників ТЗ. Це означає, що кожен власник ТЗ зобов'язаний укласти договір страхування, який покриває збитки, завдані третім особам у разі ДТП. Цей вид страхування є важливим інструментом захисту прав потерпілих, оскільки гарантує їм отримання компенсації за завдані збитки. Але слід зазначити, що рівень компенсації за тілесні ушкодження, отримані внаслідок ДТП, суттєво відрізняється в різних країнах Європи.

Існують величезні розбіжності в сумах виплачуваних компенсацій, функціонуванні правового середовища, конкретній місцевій практиці компенсацій та ролі систем соціального захисту в Європі. Щоб проілюструвати різницю у рівнях компенсації, експерти із Swiss Re [14] розрахували та візуалізували структуру (рис 1.7) на схемі представлено розмір компенсацій для жертви автомобільної аварії з важкими травмами в різних країнах Європи станом на 2021 рік. Модельна ситуація охоплює 30-річного чоловіка, одруженого, з двома дітьми, який отримав серйозну травму хребта або голови, що призвела до повної інвалідності. Компенсації розподілені за категоріями – вартість догляду, втрата заробітку, моральна шкода та інші виплати.

Згідно даного рисунка, ми можемо спостерігати, що найвищі суми компенсацій спостерігаються у Великобританії, Німеччині та Франції, тоді як найнижчі – в Данії та Угорщині. Це свідчить про те, що країни з більш ефективною правовою та соціальною системою надають вищий рівень захисту потерпілим, що є важливим фактором для планування та розвитку страхової політики.

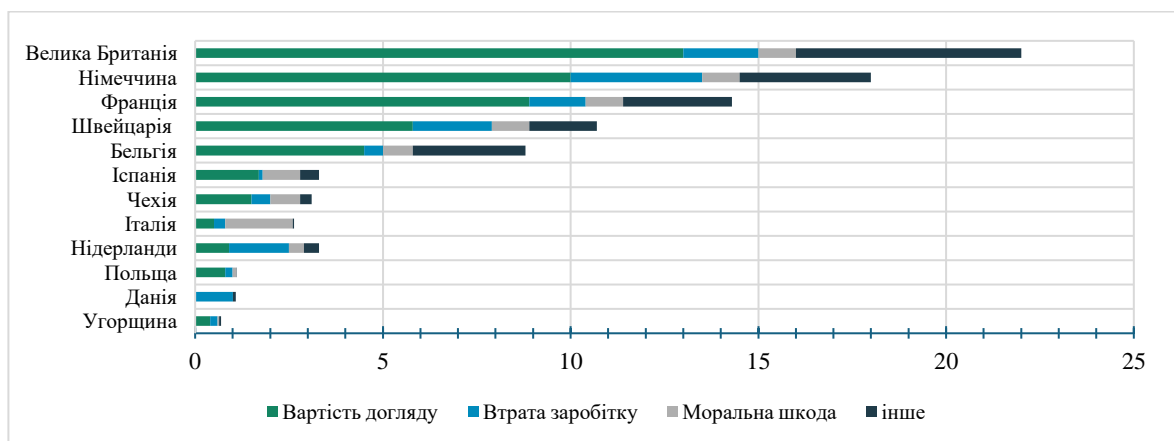

Рис 1.7 – Рівень компенсацій за тілесні ушкодження отримані внаслідок ДТП в країнах Європи

Джерело: побудовано автором за даними [14]

Таким чином, зображення рівня компенсацій за тілесні ушкодження внаслідок ДТП в різних країнах Європи наочно демонструє, важливість наявності ефективної системи автостраховування. Цей фінансовий інструмент не

лише забезпечує матеріальну компенсацію постраждалим, а й відіграє ключову роль у профілактиці дорожньо-транспортних пригод та зниженні їхніх наслідків.

1.2 Сутність та класифікація автотранспортного страхування

Як було зазначено, функціонування сучасного суспільства неможливе без використання ТЗ, які відіграють ключову роль у забезпеченні потреб населення та перевезенні вантажів. Однак їх експлуатація пов'язана з різноманітними ризиками, що створює потребу у фінансовому захисті, який забезпечує транспортне страхування. Цей вид охоплює широкий спектр об'єктів, включаючи наземний (автомобільний, залізничний), повітряний та водний транспорт, а також вантажі, але саме страхування АС займає провідне місце. Попит цього виду послуги обумовлений широким поширенням автомобілів як у приватному, так і в комерційному користуванні. Ефективність цього виду страхування забезпечує фінансовий захист власників ТЗ, компенсує збитки, завдані третім особам, та сприяє підтриманню економічної стабільності в умовах постійного зростання кількості ДТП.

В сучасній економічній літературі існує значна кількість визначень сутності АС, в першу чергу це зумовлено різноманіттям підходів до розуміння страхування як інструменту захисту майнових інтересів власників ТЗ. Різні автори акцентують увагу на різних аспектах – одні визначають його як фінансовий механізм відшкодування шкоди, завданої ТЗ або третім особам, інші як спосіб забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Для аналізу підходів до визначення поняття «АС» можна представити основні точки зору в таблиці яку представлено в Додатку Б.

Сукупність усіх основних підходів авторів дозволяє нам сформулювати найбільш повне визначення поняття АС. На нашу думку, дане поняття слід трактувати як – «комплексний механізм фінансового захисту власників та користувачів ТЗ, що забезпечує відшкодування збитків, пов'язаних із ризиками

експлуатації автомобілів, а також захист інтересів третіх осіб у разі завдання їм шкоди внаслідок ДТП». Але різноманітність підходів до визначення АС та широке коло ризиків, які воно покриває, потребують систематизації. Для цього необхідно класифікувати види АС за різними критеріями, що дозволить отримати більш чітке уявлення про структуру цього ринку (таблиця Б2, додаток Б)

Розглянувши таблицю Б2, ми можемо сказати, що структура АС в Україні охоплює декілька основних видів: обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ), добровільне страхування цивільно-правової відповідальності (ДГО), КАСКО, Зелена карта, страхування від нещасних випадків на транспорті (для водіїв і пасажирів), страхування вантажів (у тому числі небезпечних) та страхування відповідальності перевізників, включаючи перевезення небезпечних вантажів. У кваліфікаційній роботі ринок АС буде розглянуто на прикладі трьох видів страхування: ОСЦПВ, Зелена карта та КАСКО, що зумовлено їх значущістю для ринку АС в Україні.

Особливе місце серед цих продуктів займає ОСЦПВ, яке є обов'язковим згідно Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [20] Основним завданням цього виду страхування є забезпечення фінансового захисту учасників дорожнього руху та відшкодування збитків, заподіяних життю, здоров'ю чи майну третіх осіб у разі виникнення дорожньо-транспортної пригоди в Україні. Страхова сума за шкоду яка діє станом на 2024 рік, заподіяну життю та здоров'ю, встановлена на рівні 320000 грн на одного потерпілого, незалежно від їхньої кількості. За шкоду майну – 160000 грн на одного потерпілого, але не більше 800000 грн на одну подію. Страховий тариф визначається індивідуально для кожної події шляхом множення базового тарифу (180 грн), закріпленого законодавчо, на коригуючі коефіцієнти, що враховують специфіку транспортного засобу, водія та інших умов. Варто зазначити, що з 1 січня 2025 року набуває чинності новий закон, який суттєво оновлює правила ОСЦПВ, одним із ключових нововведень є поступове збільшення максимальних сум страхових виплат, що наблизить українське законодавство до стандартів Європейського

Союзу. Крім того, закон розширює застосування європротоколу, спрощуючи процедуру оформлення страхових випадків (рис 1.7).

Ще одним видом обов'язкового страхування є сертифікат міжнародного автомобільного страхування, більш відомий як Зелена картка. Цей документ забезпечує обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників ТЗ при виїзді за кордон і діє в межах 50 країн, які є учасниками міжнародної системи [21].

Обов'язкове пряме врегулювання збитків	Постраждалий звертатиметься за компенсацією до своєї СК, що значно підвищить якість сервісу та уникне проблем із обслуговуванням у страховиків винуватців ДТП.
Відновлення автомобіля до стану, який був до ДТП	При оцінці пошкоджень не враховуватиметься знос транспортного засобу, що раніше міг сягати понад 50%. Страховик зобов'язаний запропонувати потерпілому три СТО для вибору.
Перехід на електронні поліси ОСЦПВ	• До 2025 року паперові поліси ще допускаються, але з 2026 року використовуватимуться виключно електронні договори.
Скасування франшизи	• Позбавлення полісів від франшизи зробить систему страхування більш зрозумілою та доступною для клієнтів.
Скасування державного регулювання ціни на поліси автоцивілки	• Визначення індивідуальної ціни для кожного страхувальника. Водночас враховуватиметься персональна історія в попередніх періодах страхування, відсутність ДТП або наявності збитків у минулому.
Збільшення лімітів відповідальності страховика	З січня 2025 року ліміти за полісами складатимуть 500 тис. грн по життю та здоров'ю й 250 тис. грн по майну, а з 2026 року (після завершення воєнного стану) — 2 млн грн і 1 млн грн відповідно.

Рисунок 1.7 – Основні положення Нового Закону ОСЦПВ

Джерело: побудовано автором за даними [30]

Основною метою Зеленої картки є забезпечення фінансового захисту постраждалих у дорожньо-транспортних пригодах за участю ТЗ з іноземною реєстрацією. У разі ДТП шкода, завдана майну, життю або здоров'ю третіх осіб, компенсується згідно із законодавством країни, де сталася подія. Це створює гарантії для потерпілих і водночас покладає відповідальність на страховика країни реєстрації автомобіля. Таким чином, «Зелена картка» виконує функцію «автоцивілки», але на міжнародному рівні, забезпечуючи спокій і впевненість водіїв під час подорожей за кордон.

Наступним видом є КАСКО страхування, один із найпоширеніших видів добровільного страхування ТЗ, який надає власникам комплексний захист від широкого спектра ризиків [22]. Поліс КАСКО забезпечує фінансове покриття у випадках пошкодження, викрадення, чи знищення автомобіля, незалежно від того, хто є винуватцем події. Цей вид покриває витрати, пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої ТЗ внаслідок ДТП, навіть якщо аварію спричинив сам водій. Крім того, захист поширюється на інші ризики, такі як крадіжка, дії третіх осіб, стихійні лиха, пожежі чи вибухи, а також шкода, завдана нападами тварин чи падінням предметів на автомобіль. Цей страхування є добровільним, що дозволяє клієнтам самостійно обирати умови страхового покриття відповідно до їхніх потреб, але важливо пам'ятати, що більшість СК України страхують лише автомобілі до 15 років експлуатації, а також на вартість страхування значно впливають фактори такі як: марка ТЗ, вартість авто, період дії договору, розмір франшизи та стаж водія. Для того, щоб глибше зрозуміти особливості та сферу застосування різних видів АС, представимо їх основні характеристики в таблиці 1.1, що дозволить виявити їхні особливості і переваги.

Таблиця 1.1 – Характеристика видів автотранспортного страхування

Ознака	ОСЦПВ (обов'язкове)	КАСКО (добровільне)	Зелена картка
Обов'язковість	Є обов'язковим для всіх власників наземного транспорту	Добровільне, укладається за бажанням власника	«Зелена картка», є міжнародним сертифікатом страхування відповідальності власників транспортних засобів, який є обов'язковим у країнах міжнародної системи «Зеленої картки».
Покриття ризиків	Покриває майнові та збитки по життю і здоров'ю лише третім постраждалим особам у разі ДТП з вини водія забезпеченого транспортного засобу	Захищає автомобіль власника від угону, стихійних лих, ДТП з вини водія тощо	Покриває збитки, заподіяні водієм забезпеченого транспортного засобу лише третім особам на території країн-членів міжнародної системи «Зелена картка»

Продовження таблиці 1.1

Ознака	ОСЦПВ (обов'язкове)	КАСКО (добровільне)	Зелена картка
Вартість полісу	Відносно низька, залежить від базового тарифу та коригуючих коефіцієнтів	Висока вартість, залежить від ризиків, що включаються в поліс, і оціночної вартості авто	Висока вартість, залежить від країни перебування, типу транспортного засобу, строку перебування
Відшкодування збитків	Компенсується тільки збитки, завдані постраждалим третім особам	Компенсується збиток, завданий транспортному засобу власника	Компенсується тільки збитки, завдані постраждалим третім особам на території інших країн
Регулювання законодавством	Регламентується Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»	Регулюється умовами договору страхування між клієнтом і страховою компанією	Регулюється внутрішнім та міжнародним законодавством

Складено автором на основі [24]

Найбільш поширеним видом страхування, як у вітчизняній, так і у міжнародній практиці є ОСЦПВ, який гарантує мінімальний рівень захисту інтересів третіх осіб. Це забезпечує законодавчо визначену відповідальність власника ТЗ перед суспільством. КАСКО також дуже поширений вид страхування, орієнтованим на убезпечення майнових ризиків власника автомобіля. Цей вид страхування дозволяє отримати захист від значно ширшого спектра ризиків, але потребує більших фінансових витрат. Гнучкість договору дає можливість адаптувати поліс до потреб клієнта, але нажалі вартість можуть стати бар'єром для частини автовласників.

1.3 Інноваційні технології та діджиталізація ринку автотранспортного страхування

Розвиток сучасних інформаційних технологій (ІТ) та їх інтеграція у фінансову сферу суттєво змінюють підходи до страхування АЗ. У цифрову епоху клієнти очікують швидкого та зручного доступу до страхових послуг, що стимулює СК впроваджувати інноваційні рішення. Діджиталізація дозволяє автоматизувати процеси, підвищувати ефективність обслуговування клієнтів та забезпечувати прозорість угод. Однією з ключових тенденцій є зростаюча популярність онлайн-оформлення страхових полісів. Згідно з даними Google Trends, кількість пошукових запитів страхування авто з позначкою «онлайн» має постійний попит серед користувачів мережі (рис 1.8).

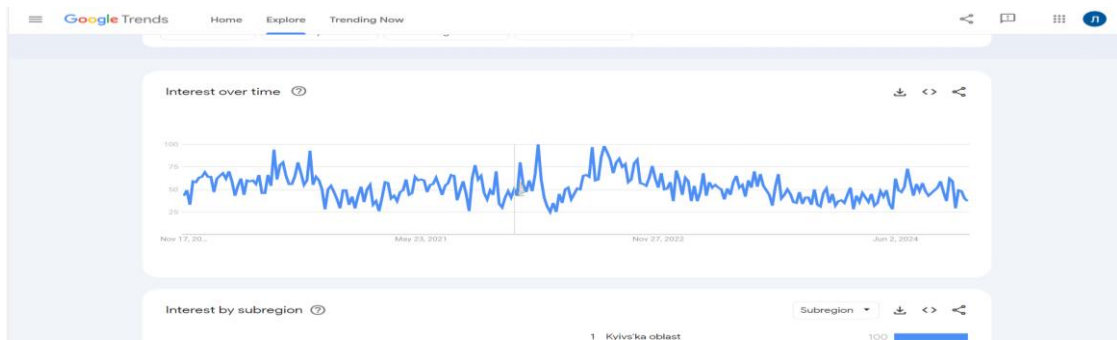

Рисунок 1.8 – Скрін динаміки пошукових запитів «страхування авто онлайн» за даними Google Trends

Google тренд відображає зміну поведінки споживачів, які віддають перевагу цифровим каналам для укладання страхових договорів. На графіку видно, що найбільший інтерес до запитів «страхування онлайн» спостерігався в травні 2021 року, після цього популярність зберігає стабільний рівень із невеликими коливаннями.

Варто зазначити, що попит на цифрове страхування посилюється також через спрощення процедур оформлення полісів, доступність онлайн-сервісів, а також зростання рівня довіри споживачів до електронних договорів. Цей факт

також підтверджують статистичні дані, згідно МТСБУ [25] станом на 2023 рік 74% страхових полісів ОСЦПВ було оформлено в електронному вигляді, що становить понад 1,2 мільйона договорів. У порівнянні з аналогічним періодом 2022 року, кількість електронних договорів зросла на 20%, а їх питома вага у загальній кількості договорів ОСЦПВ збільшилася на 9%. Це також стосується «Зеленої картки», яка була повністю переведена в цифровий формат. Ці тенденції набули особливого значення під час воєнного стану, коли і СК, і клієнти стикнулися з новими викликами. Наприклад, через закриття фізичних офісів або неможливість клієнтів дістатися до них, паперові поліси стали менш доступними. В умовах таких обмежень саме діджиталізація стала ключовим фактором підтримки ринку страхування. Серед головних переваг електронного страхування, на нашу думку є:

- незалежність процесу від зовнішніх обставин, таких як повітряні тривоги;
- можливість оформлення полісів з будь-якого місця за наявності доступу до Інтернету;
- договір автоматично надходить на електронну пошту;
- електронний поліс має таку ж юридичну силу, як і паперовий;
- онлайн-страхування часто супроводжується знижками та бонусами, що робить його ще більш привабливим для споживачів.

Таким чином, діджиталізація не лише спрощує доступ до страхових послуг, але й дозволяє підтримувати ринок навіть у складних умовах.

Ще щодо впровадження технологій то МТСБУ активно впроваджує цифрові рішення у своїх процесах. Завдяки співпраці з ІТ-компанією Kitsoft була створена інформаційно-аналітична система з централізованою базою даних (ЦБД), що акумулює інформацію про укладені договори страхування та врегулювання СВ. Система забезпечує автоматизовану перевірку даних, запобігає помилкам та формує звітність для СК, що дозволяє ефективно контролювати платоспроможність і надійність страхових установ. А також для спрощення процедур МТСБУ пропонує клієнтам низку онлайн-сервісів, серед яких перевірка чинності полісів, реєстр страхових агентів, подання документів у

цифровому форматі, реєстр потерпілих, а також отримання довідки про страхову історію. Таким чином, ІТ стають ключовим фактором трансформації страхового ринку, відкриваючи нові можливості для оптимізації бізнес-процесів, зниження витрат і підвищення якості послуг.

Для більш детального аналізу діджиталізації АС звернемося до зарубіжного досвіду, який демонструє численні переваги ІТ у цій галузі [26]. Одним із ключових напрямків – є впровадження телематичних систем. Інтеграція телематики в АС змінює традиційні підходи до оцінки ризиків і розрахунку тарифів. Технологія базується на використанні пристроїв Інтернету речей (ІоТ), які встановлюються в автомобілі для збору даних про поведінку водія. Наприклад, у США розроблено систему, яка дозволяє створювати персоналізовані страхові пропозиції для молодих водіїв на основі аналізу їхніх водійських навичок, зібраних телематичним програмним забезпеченням. Це стимулює безпечну поведінку на дорогах і знижує рівень аварійності [27].

Інша цікава розробка – впровадження інтелектуальних систем на основі штучного інтелекту (ШІ), він може значно зменшити вплив людської упередженості під час андеррайтингу, роблячи цей процес більш об'єктивним і неупередженим. Завдяки цьому підходу страховики не тільки підвищують рентабельність своєї діяльності, але й забезпечують справедливе ціноутворення премій для клієнтів, що сприяє їхній довірі. Серед перспективних розробок у сфері АС особливо варто виділити впровадження технології CarAI [28] яка використовується для автоматизованого аналізу пошкоджень автомобілів. Традиційні методи ручного обстеження часто повільні, дорогі та схильні до суб'єктивних інтерпретацій. CarAI пропонує автоматизовані та розширені можливості перевірки, що призводить до економії часу, зниження витрат і мінімізації суб'єктивних інтерпретацій. По-перше, перевірка якості зображення в реальному часі забезпечує чіткість, не вимагаючи втручання користувача. Потім система визначає ключові атрибути, такі як марка, модель, рік, колір, тип автомобіля та інформація про номерний знак. Нарешті, CarAI виявляє місце пошкодження, класифікує його тип, визначає уражену деталь автомобіля та оцінює ступінь серйозності. Завдяки таким інноваціям СК отримують

можливість удосконалити процес оцінки збитків, зробити його прозорішим і швидшим, що позитивно позначається як на прибутковості, так і на якості обслуговування клієнтів.

Значний інтерес викликає впровадження також блокчейн-технологій у страхування. Використання смарт-контрактів і технології доказів із нульовим розголошенням забезпечує прозорість, конфіденційність і достовірність даних під час оформлення та врегулювання страхових претензій. Наприклад, система блокчейну може автоматично перевіряти поліс і активувати виплати за страхові випадки без зайвих адміністративних процедур, що значно скорочує час і витрати.

Таким чином, закордонних досвід показує ефективність і перспективність ІТ у АС. Розглянуті технології не лише покращують якість обслуговування, але й сприяють підвищенню прозорості, безпеки та економічної ефективності страхової галузі. Успішне впровадження таких рішень в Україні може суттєво змінити структуру ринку АС, зробивши його більш конкурентоспроможним і орієнтованим на потреби клієнтів.

2 АНАЛІЗ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.2 Аналіз діяльності страхових компаній на ринку автострахування України

Аналіз діяльності СК на ринку АС є актуальним дослідженням у сучасних умовах, адже даний сегмент страхового ринку відзначається високою динамічністю та конкурентністю між СК, що стимулює їх до постійного вдосконалення продуктів, послуг та підвищення якості обслуговування. АС також слугує індикатором загальної довіри населення до СК, що відображає економічну активність та готовність громадян інвестувати у власну фінансову безпеку. Тому аналіз цього сегменту є важливим для формування стратегії розвитку страхового ринку, вдосконалення його регулювання та підвищення рівня захисту споживачів страхових послуг.

За для аналізу та оцінки діяльності СК в першу чергу розглянемо рейтинги АС за період 2021–2023 років [34], це дозволить оцінити лідерів ринку за основними показниками, такими як сума страхових виплат, платежів та рівень виплат. Особливу увагу буде приділено динаміці змін у рейтингах за три роки, що дозволить зробити висновки щодо стійкості позицій окремих компаній та їхньої ролі в загальній структурі ринку автострахування.

Перш за все розглянемо рейтинг провідних СК по КАСКО страхування (Додаток Е) адже саме цей вид займає найбільшу часту в структурі ринку автострахування. Так, згідно з таблиці Е1 структура лідерів ринку залишалася відносно стабільною – АРХ протягом усіх трьох років посідав перше місце за обсягами платежів та виплат.

Станом на 2023 рік компанія зібрала найбільшу кількість страхових платежів (1950805 тис. грн) і здійснила виплати на суму 836778 тис. грн, при цьому рівень виплат склав 42,9%, що свідчить про високу активність компанії та її лідерські позиції в розрізі КАСКО. Важливо зазначити, що питома вага цього виду страхування станом на 2023 рік у портфелі компанії складає – 52,84%. Такий

високий відсоток вказує на те, що компанія значною мірою залежить від КАСКО страхування, в умовах нестабільності на ринку та можливих фінансових втрат, компанії слід звернути увагу на диверсифікацію свого портфеля для зменшення впливу на неї змін у попиті на КАСКО. Компанія Експрес страхування хоча і займає 8 місце за обсягами платежів на ринку, але згідно даних питома вага КАСКО в її портфелі становить 86,02%. – це надзвичайно високий рівень залежності компанії від одного виду страхування, що свідчить про сильну орієнтацію на даний сегмент ринку. З одного боку, така концентрація на КАСКО дозволяє компанії зосередити свої зусилля на розвитку цього виду страхування, оптимізуючи операційну діяльність та спеціалізуючись на ньому. Однак, з іншого боку, ця стратегія може бути ризикованою з огляду на можливі коливання на ринку автострахування, які можуть негативно вплинути на фінансові показники компанії. Керівництву слід звернути увагу на диверсифікацію своєї діяльності, розглядаючи можливості для розширення пропозицій інших видів страхування, що дозволить знизити ризики, пов'язані з непередбачуваними змінами на ринку КАСКО.

Сучасні реалії ставлять перед СК нові виклики, які потребують рішучих та технологічних рішень для залучення нових клієнтів і утримання вже існуючої клієнтської бази. У відповідь на це компанії впроваджують широкий спектр заходів, таких як можливість розстрочки платежів, продаж полісів через Інтернет, надання знижки при покупці полісів, а також розширення умов страхового покриття. Особливу увагу сьогодні треба акцентувати на страхування воєнних ризиків, за нинішніх обставин питання покриття збитків, пов'язаних із війною, є надзвичайно актуальним. Страховий продукт (КАСКО), як правило, орієнтований на компенсацію збитків, але військові дії зазвичай виключаються з умов стандартних полісів. У більшості договорів зазначено, що шкода, завдана військовими операціями, не є страховим випадком [38].

Попри це, деякі українські СК почали розробляти програми покриття воєнних ризиків. Такі програми, хоча й представлені як додатковий захист до основних продуктів, враховують специфічні умови війни, включаючи географічні обмеження, ліміти покриття та рівень ризиків. Ця адаптація

страхового ринку є відповіддю на сучасні виклики та дає змогу клієнтам отримати додаткову безпеку навіть у найскладніших умовах. Тож, тепер розглянемо (Додаток Ж), в якому розглянемо страхові продукти компанії, які адаптувались до реалій, та впровадили КАСКО від воєнних ризиків, а також таблицю 2.2, в якій порівняємо характеристику програм КАСКО топ-10 страхових компаній станом на 2023 рік.

Згідно таблиці, ми можемо бачити що провідні компанії які займають лідируючі позиції в розрізі КАСКО, страхують навіть воєнні ризики. Найбільшу кількість програм пропонує компанія «Арсенал Страхування» (8), що свідчить про її прагнення максимально задовольнити різні запити клієнтів. За нею йдуть «ТАС СГ» і «Universalna» (по 6 програм). Найменше програм пропонує «Інго» (2), що може свідчити про вузьку спеціалізацію. Загалом, аналізуючи таблицю, можна стверджувати, що страховики зосереджуються на цифровізації та впровадженні нових послуг, таких як онлайн-калькулятори та електронні договори. Лідерами за комплексністю пропозицій можна вважати «ARX» та «Арсенал Страхування».

Таблиця 2.2 – Загальна характеристика програм КАСКО топ-10 страхових компаній за 2023 рік

№	СК	Кількість програм КАСКО (шт)	Наявність роботи асистансу	Можливість укладання електронних договорів	Наявність онлайн калькулятора	Воєнні ризики	Чат бот
1.	ARX	5	-	+	+	+	+
2.	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	8	+	+	-	+	-
3.	УНІКА	4	-	+	+	-	+
4.	УСГ	4	-	+	-	+	-
5.	ТАС СГ	6	+	+	-	+	-
6.	ВУСО	4	-	+	-	+	+
7.	UNIVERSALNA	6	+	+	-	+	-
8	ІНГО	2	-	+	-	+	+
9	PZU УКРАЇНА	3	-	-	-	+	-

Після аналізу діяльності СК КАСКО, перейдемо до розгляду рейтингу ОСЦВП. Аналіз топ – 10 компаній цього виду страхування є важливим, оскільки ОСЦВП є обов'язковим для всіх власників ТЗ згідно законодавства України, що

забезпечує йому стабільний попит. Крім того, у цьому підрозділі проаналізуємо дані з МТСБУ в якому побачимо рейтинг СК по кількості договорів, строки сплати вимог та кількість скарг від страхувальників. Ці показники дозволяють отримати більш глибоке розуміння ефективності СК у цьому сегменті, оцінити їх здатність обробляти вимоги та здійснювати виплати вчасно, що є критичним для репутації компанії і рівня довіри клієнтів.

Отже, в першу чергу проаналізуємо таблицю Е2 (Додаток Е) в якій показано дані топ-10 СК на ринку ОСЦВП за 2021–2023 роки, а також рисунок 2.15, який візуалізує розподіл премій між страховими компаніями за даними МТСБУ на 2023 рік

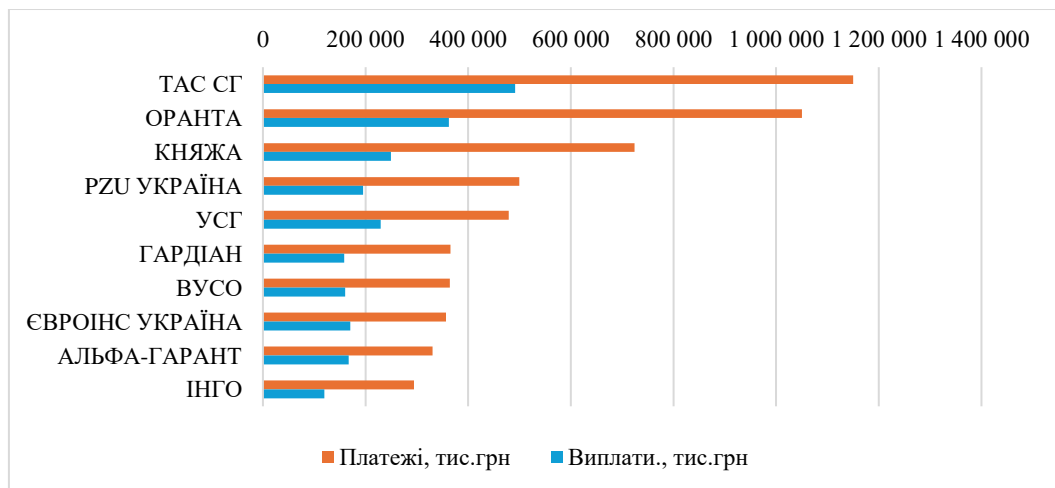

Рисунок 2.15 – Рейтинг провідних страхових компаній в розрізі страхових премій та виплат станом на 2023 рік., тис. грн [36]

Згідно таблиці Д2, ми можемо стверджувати, що «ТАС СГ» стабільно лідирує на ринку за обсягами платежів і виплат, зокрема в 2023 році компанія зібрала 1149842 тис. грн страхових премій а виплати склали 491212 тис. грн, це говорить про значну частку на ринку і потужну фінансову базу. «Оранта» також демонструє стабільні результати, займаючи друге місце по обсягах платежів та виплат, зібравши в 2023 році 1050303 тис. грн премій і здійснивши виплати на суму 362481 тис. грн. Високі показники премій та виплат відображають її сильну позицію на ринку ОСЦВП, а також вказують на високий попит на її послуги. Компанія «Княжа» займає третє місце, зібравши 723854 тис. грн премій у 2023

році та здійснивши виплати на суму 249115 тис. грн. Це свідчить про значне зростання компанії за останні роки та її стабільне положення в топ-3. Інші компанії, як «PZU Україна», «УСГ», та «Гардіан», також займають високі позиції, демонструючи значний приріст у порівнянні з попередніми роками.

Наступним етапом дослідження є аналіз даних, наданих Моторним транспортним страховим бюро України (МТСБУ) [19] та розглянемо кількість укладених договорів ОСЦВП в розрізі СК станом на 2023 рік (рис 2.16). Огляд цього показника дозволяє оцінити рівень довіри споживачів до конкретних СК та їх активність на ринку. Кількість укладених договорів також може свідчити про ефективність роботи страховиків, їхню здатність залучати клієнтів і підтримувати конкурентоспроможність у сегменті ОСЦВП.

Рисунок 2.16 – Рейтинг страхових компаній за кількістю укладених договорів ОСЦВП станом на 2023 рік [36]

Згідно рисунку, ми можемо бачити, що хоча компанія «ТАС» займає лідируючу позицію за страховими платежами та виплатами, але найбільшу кількість договорів уклала страхова компанія «Оранта» – 283118 договорів, що свідчить про її широку клієнтську базу та ефективність маркетингових стратегій. Компанії «ТАС СГ» (270668) та «Княжа» (194034) також продемонстрували значні обсяги укладених договорів, зайнявши відповідно друге та третє місця. Варто також зазначити, що такі компанії як «PZU Україна», «Альфа-Гарант» та «Євроінс Україна», хоча і не досягли таких високих показників, як лідери, проте також залишаються значущими гравцями на ринку.

Тепер перейдемо до аналізу строків сплати вимог за шкоду, заподіяну майну, за договорами ОСЦВП (рис 2.17), ці дані дозволяють оцінити, наскільки оперативно СК виконують свої зобов'язання перед клієнтами, що є важливим індикатором їхньої ефективності та надійності.

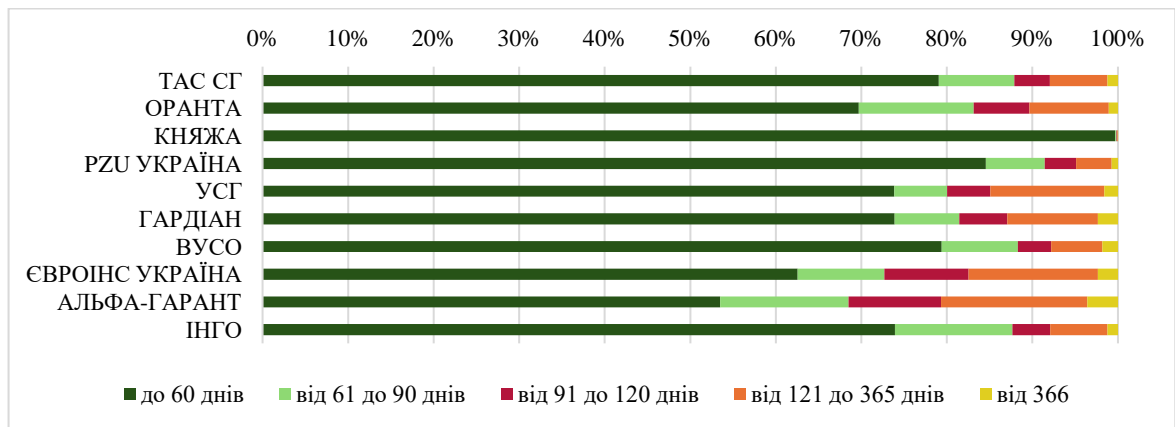

Рисунок 2.17 – Строки сплати вимог за шкоду заподіяному майну за договорами внутрішнього страхування в розрізі страхових компаній, (ОСЦВП) 2023 р., %

Джерело: побудовано автором на основі даних [36]

Згідно з даними, більшість СК здійснює виплати у строк до 60 днів, але ми можемо бачити, що аналіз строків сплати вимог за шкоду майну показує, що деякі топові страховики, попри свої позиції, мають довші строки виплат. Наприклад, «РЗУ Україна» демонструє лідерство за виплатами до 60 днів (84,55%) завдяки ефективному управлінню та чітким процесам врегулювання. Водночас «Оранта» (69,71%) та «Євроніс Україна» (62,55%) мають нижчі показники через складнощі у процесах або специфіку портфеля, але утримуються в топі завдяки широкій клієнтській базі та впізнаваності бренду.

Альфа-Гарант, із найнижчим показником виплат до 60 днів (53,50%) та значною часткою виплат у строки понад 120 днів (17,10%), свідчить про управлінські виклики, але залишається серед лідерів через активну маркетингову діяльність. «Княжа» (74,47%) та «Інго» (73,92%) демонструють стабільність, хоча є можливості для покращення оперативності.

Ці показники є важливим інструментом для аналізу СК, оскільки строки сплати вимог безпосередньо впливають на задоволеність клієнтів та репутацію компанії. СК, які здійснюють значну частку виплат у найкоротші строки, мають конкурентну перевагу, що дозволяє їм утримувати клієнтську базу та підвищувати довіру до своїх послуг.

Заключним етапом аналізу СК в розрізі ОСЦВП є дослідження кількості скарг від страхувальників та потерпілих за договорами внутрішнього страхування (рис 2.18). Наведена діаграма дозволяє оцінити рівень обслуговування клієнтів, ефективність врегулювання страхових випадків та репутацію компаній на ринку.

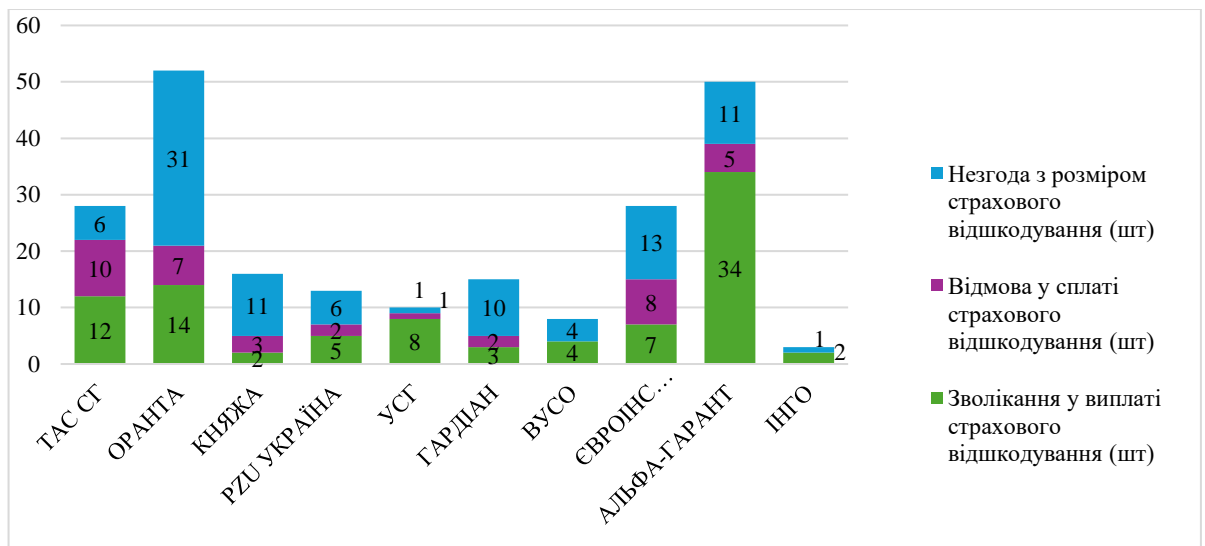

Рисунок 2.18 – Кількість скарг від страхувальників/потерпілих за договорами ОСЦВП в розрізі страхових компаній, 2023 р., шт

Джерело: побудовано автором на основі даних [36]

Згідно з даними, найбільша кількість скарг зафіксована у компанії «Альфа-Гарант» (34 випадки зволікань у виплатах, 5 відмов та 11 скарг на незгоду з розміром відшкодування), що підтверджує факт про значні проблеми в оперативності та якості врегулювання страхових випадків, що може негативно впливати на клієнтську лояльність.

Компанії «Оранта» та «Євроніс Україна» також мають високі показники скарг, особливо, «Оранта» демонструє значну кількість незгод із розміром

страхових відшкодувань (31 скарга), що може свідчити про недоліки у прозорості чи точності розрахунків.

Натомість такі компанії, як «Княжа», «PZU Україна», демонструють порівняно низькі показники скарг, що свідчить про ефективну роботу з клієнтами та відповідальність у виконанні зобов'язань. Особливо вирізняється «Вусо» та «Інго», які не мали жодної відмови у виплаті, що підкреслює її високий рівень клієнтоорієнтованості.

Загалом, аналіз скарг показує, що рівень обслуговування значно відрізняється між компаніями. Компаніям із високою кількістю скарг доцільно переглянути свої процеси врегулювання та підходи до обслуговування клієнтів, щоб мінімізувати конфліктні ситуації та підвищити довіру до своїх послуг.

Таким чином аналіз провідний СК ОСЦВП, свідчить, що компанії, які займають лідерські позиції на ринку, демонструють різний рівень ефективності в управлінні строками виплат та обслуговуванні клієнтів. Наприклад такі топові СК як , «ТАС СГ» і «Оранта» забезпечують значні обсяги укладених договорів, що свідчить про успішність їхніх маркетингових стратегій, але з тим водночас аналіз строків виплат показує, що не всі топові компанії досягають високої оперативності. Загалом ми можемо стверджувати, що успіх на ринку залежить від збалансованого поєднання ефективного управління, оперативності виплат та якісного обслуговування клієнтів. Це дозволяє компаніям не лише утримувати конкурентні позиції, а й зміцнювати свою репутацію.

Заключним етапом аналізу провідних СК є дослідження діяльності за програмою Зелена картка. Як було зазначено в попередніх підрозділах, ця тема є надзвичайно актуальною, оскільки попит на Зелену картку значно зріс у 2022 році внаслідок масштабного переїзду громадян України за кордон через повномасштабну війну. Страхування за програмою «Зелена картка» стало важливим інструментом забезпечення фінансового захисту для українців, які виїжджають за межі країни, а також засобом підтримки міжнародної мобільності.

Дані таблиці ДЗ [18] свідчать про значне зростання страхових платежів і виплат у 2022 році порівняно з 2021 роком, що пояснюється збільшенням кількості укладених договорів через зростання потреби в міжнародному

страхуванні. Лідерами ринку у 2022 році стали «УСГ», «ТАС СГ» і «Гардіан». «УСГ» демонструє найбільший обсяг платежів (1,506 млн грн) та суттєве зростання виплат (202,2 млн грн). У 2023 році «УСГ» поступається першістю «ТАС СГ» за обсягами платежів (856744 тис. грн) і виплат (238050 тис. грн), але зберігає стабільну частку ринку. Протягом аналізованого періоду помітно, що нові гравці, такі як «ВУСО», «Уніка» та «АРХ», поступово збільшують свої показники. Зокрема, «Уніка» у 2023 році досягла рівня 181217 тис. грн платежів із виплатами у 62653 тис. грн. Оранта, одна з найдовше працюючих на ринку компаній, також демонструє стабільність із платежами 208369 тис. грн та виплатами 115268 тис. грн у 2023 році.

Заключним етапом аналізу СК за програмою Зелена картка стане розгляд кількості укладених договорів у розрізі страхових компаній (рис 2.19). Такий підхід дозволить не лише визначити лідерів ринку у цьому сегменті, а й оцінити, наскільки ефективно компанії адаптуються до зростаючого попиту на цей вид страхування. Розгляд кількості договорів дозволить зрозуміти, які компанії мають найбільшу клієнтську базу у цьому сегменті, а також виявити потенційні можливості для розширення їхньої частки ринку.

Рисунок 2.19 – Рейтинг страхових компаній за кількістю укладених договорів Зелена картка станом на 2023 рік [19]

Згідно поданого рисунку, лідерами ринку за кількістю укладених договорів у сегменті «Зеленої картки» залишаються СК, які демонструють стабільність і ефективність управління своїми портфелями. СК «ТАС» очолює рейтинг із

показником 71979 договорів, за нею йдуть «ГАРДІАН» із 59195 договорами та «УСГ» із 54609 договорами, дані компанії не лише підтверджують свою провідну позицію на ринку, а й демонструють здатність ефективно залучати нових клієнтів, використовуючи збалансовані маркетингові стратегії та якісне обслуговування. Менші за обсягами гравці, зокрема «УТСК» (13659 договорів), «Вусо» (13586 договорів) та «ARX» (9601 договорів), демонструють поступове зростання своєї частки в сегменті Зеленої картки. Це помітно у порівнянні з 2022 роком, коли їхні показники становили 11808, 10835 та 7308 договорів відповідно. Така динаміка може бути результатом ефективного перегляду управлінських підходів, оптимізації бізнес-процесів та розробки нових страхових продуктів.

Результати проведеного огляду на провідні СК свідчать, що успішність у цьому сегменті визначається здатністю адаптуватися до змін на ринку, зокрема через розширення клієнтської бази, вдосконалення страхових продуктів і підвищення якості обслуговування. Управління такими процесами вимагає від СК не лише гнучкості, а й ефективного використання внутрішніх ресурсів для забезпечення конкурентоспроможності в умовах зростаючого попиту на міжнародне страхування.

Отже, аналіз діяльності СК автострахування, а саме КАСКО, ОСЦПВ та Зеленої картки свідчить про стійкість та адаптивність ринку до складних умов. Незважаючи на значний вплив зовнішніх факторів, такого як повномасштабна війна, СК продовжують забезпечувати надання страхових послуг, адаптуючи свої продукти до нових умов.

КАСКО залишається ключовим продуктом, що забезпечує фінансовий захист автовласників, а впровадження додаткових програм, які враховують воєнні ризики, підкреслює готовність ринку реагувати на потреби клієнтів. ОСЦПВ демонструє стабільність у кількості укладених договорів і виплат, що свідчить про високий рівень відповідальності страхових компаній перед своїми клієнтами. Зелена картка підтверджує свою актуальність завдяки високому попиту, зумовленому специфічними умовами масового переїзду українців за кордон

2.3 Оцінка факторів впливу на розмір страхових премій з автострахування

Ринок АС в Україні перебуває на стадії активного розвитку, проте стикається з низкою викликів, які вимагають системного аналізу та пошуку ефективних рішень. Актуальність дослідження проблемних аспектів зумовлена необхідністю вдосконалення управління як на рівні СК, так і на державному рівні. Визначення основних факторів, дозволить ідентифікувати проблеми, розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління та забезпечити стабільний розвиток цього сегменту страхового ринку. Для оцінки проблемних аспектів та визначення перспектив розвитку, доцільно використовувати кореляційно-регресійний аналіз – цей метод дозволяє виявити залежності між ключовими економічними, демографічними та ринковими показниками, які визначають динаміку СП.

Першим кроком у дослідженні впливу факторів є визначення залежної змінної (Y) – ми вважаємо доцільним обрати такий показник як валові СП автострахування, адже цей показник інтегрує в собі всі ключові аспекти діяльності СК у сфері АС та дозволяє оцінити ефективність їхньої роботи. Вибір цієї змінної дає змогу виявити чинники, які найбільше впливають на розвиток даного сегмента страхового ринку, що є важливим для формування управлінських рішень.

Наступним кроком було обрано декілька незалежних змінних, кожна з яких відіграє важливу роль у формуванні показника Y, а саме: загальний обсяг валових СП (X1) який відображає загальний стан ринку. Номінальний ВВП (X2) який характеризує загальний стан економіки країни, та впливає на купівельну спроможність населення і відповідно на попит на страхові продукти. Кількість авто (X3) безпосередньо пов'язана з потенційним обсягом ринку АС, оскільки кожне авто є потенційним об'єктом страхування. Середня заробітна плата (X4) відображає платоспроможність населення і його здатність оплачувати страхові послуги. Активи СК (X5) та резерви СК (X6) характеризують фінансову

стабільність СК та їхню здатність виконувати свої зобов'язання. Кількість населення (X7) впливає на потенційний обсяг ринку, а кількість ДТП (X8) відображає рівень ризику та, відповідно, попит на страхові продукти. З метою проведення аналізу та побудови прогнозу, ми обрали програмний пакет MS Excel. Його інструменти кореляційного та регресійного аналізу дозволяють ефективно обробляти дані та отримувати надійні результати.

Перед проведенням аналізу необхідно сформувати таблицю вихідних даних, тобто факторів які було описано вище, яка буде містити інформацію про значення залежної та незалежних змінних за останні 5 років (Додаток И, таблиця И1). Далі, з метою виявлення статистично значущих зв'язків між обраними факторами проведено кореляційний аналіз (таблиця 2.4)

Таблиця 2.4 – Кореляційна матриця

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y
X1	1,00								
X2	-0,08	1,00							
X3	-0,62	-0,07	1,00						
X4	-0,38	0,74	-0,27	1,00					
X5	0,29	0,75	-0,68	0,77	1,00				
X6	-0,04	0,82	-0,44	0,93	0,94	1,00			
X7	-0,22	-0,95	0,32	-0,66	-0,87	-0,84	1,00		
X8	0,07	-0,05	0,72	-0,64	-0,56	-0,57	0,12	1,00	
Y	-0,15	0,93	-0,30	0,92	0,88	0,96	-0,89	-0,42	1,00

Аналізуючи кореляційну матрицю, яка відображає ступінь зв'язку між кожною парою змінних, можна зробити висновки про те, що найсильніші взаємозв'язки присутні між факторами: X2 та Y(0.93), що вказує на суттєвий вплив економічного стану країни на обсяги АС. X4 також демонструє високий позитивний зв'язок із Y (0.92). X5 і X6 мають значну позитивну кореляцію з Y(0.88 і 0.96 відповідно). Інші фактори (X3, X7, X8) мають слабкий або негативний зв'язок із Y, що свідчить про менш виражений вплив цих змінних. Далі для побудови точної моделі виключимо фактори, які мають між собою сильну кореляцію, що свідчить про наявність у моделі мультиколінеарності, яка погіршує точність результатів (таблиця И2 додаток И). З таблиці видно, що слід виключити таку факторну ознаку як фактор X5, оскільки він має найвищу

кореляцію з X6 (0.94) і менший вплив на Y (0.88). На основі сформованої матриці (И2), перейдемо до проведення регресійного аналізу. Відповідні результати наведено у таблицях 2.5 – 2.6.

Таблиця 2.5 – Показники регресійної моделі

Регресійна статистика	
Коефіцієнт множинної регресії R	1,00
R-квадрат	0,99
Нормований R-квадрат	0,97
Стандартна помилка	632284,11
Спостереження	5,00

Для оцінки впливу ключових факторів на валові СП автотранспортного страхування було побудовано регресійну модель з використанням змінних X2, X4 та X6. Метою цього аналізу є виявлення факторів, що найбільше впливають на фінансові результати, та формування рекомендацій для покращення управління АС. Виконавши відповідні розрахунки, можна засвідчити наступне, що коефіцієнт множинної регресії R вказує на дуже сильний зв'язок між залежною змінною Y та незалежними змінними. Також зазначимо, що валові СП автостраховання залежить від ВВП номінальний (X2), середньої заробітної плати (X4) та резервів СК (X6) на 99%, що демонструє такий показник як R-квадрат.

Таблиця 2.6 – Дисперсійний аналіз

	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value
Y	-3250679,29	1920220,61	-1,69	0,34
X2	0,02	0,01	3,05	0,20
X4	567191,65	396758,92	1,43	0,39
X6	0,17	0,15	1,09	0,47

Застосувавши метод регресійного аналізу до наявних даних, ми побудували рівняння, яке дозволяє пояснити зміни валових СП автостраховання під впливом різних факторів. Отримане рівняння регресії має наступну форму:

$$Y = -3250679,29 + 0,02 + 567191,65 + 0,17 \quad (2.1)$$

Рівняння регресії відображає залежність валових СП у АС від ключових економічних показників. Значення вільного члена (-3250679,29) свідчить про

суттєву залежність показника Y від обраних змінних. Коефіцієнт X_2 (ВВП номінальний) дорівнює 0,02, що означає, що зростання ВВП на 1 тис.грн збільшує валові страхові премії на 0,02 тис.грн – це вказує на слабкий, але позитивний зв'язок між економічним розвитком країни та попитом на страхові послуги. Середня заробітна плата (X_4) має найбільший вплив: її зростання на 1 тис.грн збільшує премії на 567191,65 грн, що підкреслює важливість платоспроможності населення для розвитку ринку. Резерви страхових компаній (X_6) також мають позитивний вплив, зростання резервів на 1 тис.грн підвищує обсяги премій на 0,17 тис.грн. Це свідчить про те, що фінансова стабільність компаній підвищує довіру клієнтів.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що найбільший вплив на премії має середня заробітна плата, тоді як ВВП та резерви страхових компаній відіграють додаткову, але менш значущу роль. Для стимулювання зростання ринку АС необхідно підвищувати платоспроможність населення через відповідну економічну політику, покращувати фінансову стабільність СК шляхом оптимізації управління резервами, а також створювати стимули для загального економічного зростання. Аналіз підтверджує важливість врахування макроекономічних та ринкових факторів у прийнятті управлінських рішень.

Після проведеного аналізу, наступним кроком є побудова прогнозу обсягів валових СП за окремими видами страхування КАСКО, ОСЦВП та Зелена картка на 2024 – 2026 рр. Що дозволить більш детально оцінити перспективи розвитку окремих сегментів ринку, визначити їхні особливості та сформулювати рекомендації для ефективного управління. В першу чергу проведемо автоматичний прогноз показників за допомогою Microsoft Excel (Додаток К). Згідно з даними таблиці Й1, ми можемо констатувати, що у прогнозованому періоді спостерігається загальна позитивна тенденція зростання премій КАСКО, хоча у 2026 році очікується деяке зниження порівняно з 2025 роком – це може свідчити про можливі коливання ринку або уповільнення темпів зростання попиту. Щодо прогнозу валових страхових премій за видом страхування ОСЦВП, результати автоматичного прогнозу Excel свідчать про стабільну тенденцію до зростання в прогнозованому періоді, така тенденція може бути зумовлена

зростанням кількості ТЗ і підвищенням уваги до законодавчих вимог щодо обов'язкового страхування. Щодо прогнозу валових СП за видом страхування Зелена картка, то прогноз показує зростання обсягів премій до 2026 року, що свідчить про зростаючий попит на цей вид страхування, особливо у контексті збільшення міжнародних перевезень та виїздів за кордон. Для більш наочного розуміння прогноз також представлено на рис 2.20.

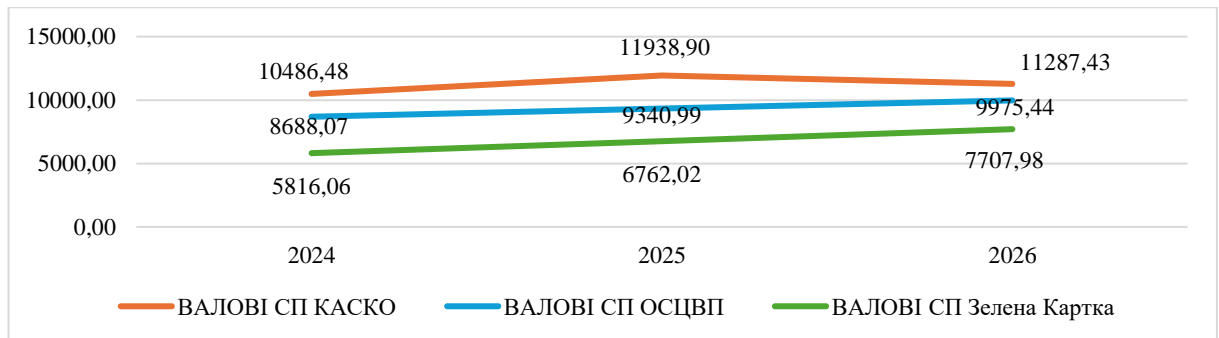

Рисунок 2.20 – Прогноз показника страхові премії побудований за допомогою Microsoft Excel, 2024 –2026, млн.грн

Наступним методом для побудови прогнозних значень вихідних даних є екстраполяція – цей метод полягає у продовженні існуючих тенденцій, оснований на минулих даних, з метою передбачення майбутніх показників. Екстраполяція особливо ефективна, коли вихідні дані демонструють стійкі тренди зростання або спаду. Завдяки такому підходу можна передбачити ймовірні значення показників на майбутні періоди, що сприяє спрощенню процесу прийняття рішень і більш ефективному плануванню за умов невизначеності.

Побудувавши графіки з використанням лінії тренду (Додаток К) ми отримали рівняння регресії для кожного виду страхових премій. Ці рівняння дозволяють порахувати значення на майбутні періоди, що є основою для аналізу тенденцій і планування. Виходячи з отриманих даних, проведено прогнозування (таблиця 2.7) Проведений аналіз прогнозування за допомогою екстраполяції свідчить про стабільну позитивну динаміку для всіх показників. Результати демонструють поступове зростання СП у найближчі роки, що вказує на розвиток ринку АС.

Таблиця 2.7 – Прогнозні значення показників побудованих за допомогою Екстраполяції в Microsoft Excel

Прогноз Валові СП КАСКО на 2024р	$y = 608,89x + 7944$
y =	$608,89*6 + 7944$
y =	11597,34
Прогноз Валові СП ОСЦВП на 2024р	$y = 779,1x + 4450,7$
y =	$779,1*6 + 4450,7$
y =	9125,3
Прогноз Валові СП Зелена картка	$y = 894,84x + 164,58$
y =	$894,84*6 + 164,58$
y =	5533,62

Даний метод дозволив визначити загальні тенденції, але для більш точного прогнозу, що враховує потенційні ризики та можливості, необхідно проаналізувати прогнозовані значення за трьома методами сценаріїв: реалістичним, оптимістичним та песимістичним. Такий підхід допоможе оцінити різні варіанти розвитку ситуації, зокрема в умовах змін у макроекономічних показниках чи ринкових умовах.

Таблиця 2.8 – Сценарний прогноз показників на основі екстраполяції, 2024 – 2026., млн.грн

Рік	Сценарій		
	Реалістичний	Оптимістичний	Песимістичний
КАСКО			
2024	11597,34	12757,07	10437,61
2025	12206,23	13426,85	10985,61
2026	12815,12	14096,63	11533,61
ОСЦВП			
2024	9125,3	10037,83	8212,77
2025	9904,4	10894,84	8913,96
2026	10683,5	11751,85	9615,15
Зелена картка			
2024	5533,62	6086,98	4980,26
2025	6428,46	7071,31	5785,61
2026	7323,3	8055,63	6590,97

Прогнозування за сценаріями дозволило оцінити ймовірні варіанти розвитку залежно від економічних умов. Реалістичний сценарій демонструє

поступове стабільне зростання всіх трьох показників, тоді як оптимістичний припускає більш швидке збільшення, враховуючи позитивний вплив макроекономічних чинників, зокрема зростання доходів населення та платоспроможності. Песимістичний сценарій відображає уповільнене зростання через негативні економічні чинники, як-от зменшення попиту. Порівняно з автоматичним прогнозом, сценарний метод забезпечує більшу адаптивність до змінних економічних умов. З точки зору економічної обґрунтованості, сценарний метод є кращим для стратегічного планування, оскільки він дозволяє враховувати різні економічні ризики та можливості.

Таким чином, можна зробити висновок, що ринок АС в Україні значною мірою залежить від економічних показників та фінансової стабільності як населення, так і СК. Аналіз продемонстрував важливість підтримки макроекономічної стабільності та стимулювання зростання доходів населення для подальшого розвитку ринку, адже середня заробітна плата є ключовим чинником, що впливає на динаміку ринку. Зростання доходів стимулює бажання клієнтів користуватися послугами СК, збільшуючи обсяги страхових премій, особливо в сегменті добровільного страхування, такого як КАСКО.

ВИСНОВКИ

Оцінка сучасного стану АС в Україні показала, що цей сегмент страхового ринку займає важливе місце в економіці країни. Значне зростання кількості ТЗ у поєднанні зі збільшенням ризиків ДТП обумовлює високий попит на страхові послуги. АС забезпечує фінансовий захист від ризиків, пов'язаних із використанням ТЗ, та охоплює три основні види страхування: КАСКО, ОСЦВП та Зелену карту. Кожен із цих видів відіграє ключову роль у мінімізації фінансових втрат як для власників автомобілів, так і для постраждалих третіх осіб.

У ході дослідження було сформульовано визначення поняття АС – як комплексного механізму фінансового захисту, що охоплює як покриття збитків, завданих ТЗ, так і захист інтересів третіх осіб у випадку ДТП. Розглянуто було також нововведення у законодавстві, зокрема змінам у правилах ОСЦВП з 2025 року, які передбачають підвищення максимальних страхових виплат та розширення використання європротоколу. Ці зміни спрямовані на адаптацію українського ринку АС із європейськими стандартами.

Дослідження також охоплювало вплив діджиталізації на розвиток ринку АС. Використання сучасних ІТ-рішень, таких як мобільні додатки, автоматизовані сервіси та цифрові платформи, показало свою ефективність у покращенні якості обслуговування клієнтів, підвищенні прозорості діяльності страхових компаній та оптимізації їхніх операційних процесів. Ці інновації сприяють підвищенню конкурентоспроможності ринку та орієнтації на потреби клієнтів.

Аналіз основних показників страхового ринку, зокрема динаміки валових СП та виплат, свідчить про його здатність демонструвати стабільність і зростання навіть в умовах економічних викликів, таких як війна та кризи. Результати дослідження підтверджують адаптивність страховиків до складних умов, що стало можливим завдяки модернізації продуктів і процесів. КАСКО займає провідні позиції серед усіх видів АС, про що свідчить частка СП у 2023 році, яка

становила 24,3%. Обсяг виплат за договорами КАСКО у тому ж році склав 4811,9 млн грн, що на 883,1 млн грн перевищує показник 2022 року. Високий рівень виплат, який досяг 45,8% від загального обсягу страхових виплат, підкреслює ризиковий характер цього сегмента. ОСЦПВ продемонструвало стабільне зростання – частка СП збільшилася з 19,3% у 2020 році до 22,6% у 2023 році. Зростання обсягів виплат за цим видом страхування до 3808,7 млн грн у 2023 році пояснюється збільшенням кількості ТЗ на дорогах та середнього розміру виплат. При цьому рівень виплат залишався відносно стабільним і коливався в межах 36–39% протягом досліджуваного періоду. Страхування Зелена картка виявило найбільшу динаміку серед усіх видів АС. Частка виплат за цим видом у 2023 році зросла до 11,1%, що пов'язано зі збільшенням кількості міжнародних поїздок і міграційних процесів. Частка валових СП за Зеленою карткою також продемонструвала суттєве зростання: з 12,5% у 2019 році до 20,2% у 2023 році, що свідчить про значний попит на цей вид страхування. Таким чином, КАСКО, ОСЦПВ та Зелена картка підтверджують свою ключову роль на ринку АС, забезпечуючи фінансовий захист та адаптуючись до змін економічної ситуації. Особливо варто відзначити стійкість Зеленої картки, яка стала важливим інструментом страхового захисту українців у період підвищеної міграції.

Кореляційно-регресійний аналіз показав, що ключовим фактором, який впливає на обсяги СП, слугує середня заробітна плата – це свідчить про те, що зростання доходів громадян сприяє збільшенню попиту на страхові послуги, адже підвищується можливість придбання страхових полісів, особливо таких дороговартісних, як КАСКО. Додатковими факторами є ВВП країни та резерви СК. Зростання ВВП створює сприятливі макроекономічні умови для розвитку ринку, а розмір резервів СК впливає на їхню здатність виконувати страхові зобов'язання, що підвищує довіру клієнтів.

Таким чином, для подальшого розвитку АС в Україні необхідно зосередити зусилля на забезпеченні макроекономічної стабільності, підвищенні доходів громадян, а також активному впровадженні інноваційних технологій у діяльність СК. Створення сприятливого законодавчого середовища та інтеграція із

європейськими стандартами стануть ключовими факторами у зміцненні цього важливого сегмента економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дема Д. Страхіві послуги : навч. посіб. Житомир : ЖНАЕУ, 2010. 350 с.
2. Вовк В., Жежерун Ю., Костогриз В. Страхівий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий та маркетинговий аспекти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. Т. 3, № 35. С. 119–131. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3\(35\)-119-131](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3(35)-119-131).
3. Фролов С., Стасюк А. Ринок страхування наземного транспорту: проблеми та перспективи розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31. С. 391–395. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/60.pdf
4. Кравець Н. Тенденції розвитку ринку добровільного страхування наземного транспорту в Україні. *Управління розвитком*. 2014. № 11. С. 88–92.
5. Бовсуновська Г. Основні тенденції розвитку ринку автотранспортного страхування. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. Т. 2, № 13. С. 94–99
6. Слобода Л. Сучасні тенденції та особливості розвитку ринку автотранспортного страхування в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 170–178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_3_26
7. Федорович І. Проблеми та перспективи розвитку автострахування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 39. С. 79–85.
8. Офіційний сайт Укравтопром. *Статистика УкрАвтопром*. URL: <https://ukrautoprom.com.ua/category/statistika/2023>
9. Сосновська О. Страхування : навч. посіб. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
10. Офіційний сайт статистика. *Патрульна поліція України*. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/statystyka/>
11. Офіційний сайт. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/overview>

12. Guide for Safe Speeds: Managing traffic speeds to save lives and improve livability. Washington / B. Turner et al. *GUIDE FOR SAFE SPEEDS*. 2024. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home>.
13. Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - Stłuczka z pojazdem z Ukrainy (UA). *Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - Strona główna*. URL: <https://pbuk.pl/stluczka-ua>
14. Swiss Re 2023 Annual Report. *Swiss Re Annual Report*. URL: <https://reports.swissre.com/2023/>
15. Васильєва Т. А. Особливості розвитку ринку автотранспортного страхування в умовах фінансової нестабільності. *Бізнес Інформ*. 2016. № 3. С. 227-232 URL: https://business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-3_0-pages-227_232.pdf
16. Осадець С., Артюх Т., Гаманкова О. Страхіві послуги : навч. підруч. Київ : КНТЕУ, 2013. 464 с.
17. Фисун В., Ярова Г. Страхування : навч. посіб. Центр учб. літ., 2011. 376 с.
18. Говорушко Т. Страхіві послуги : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2012. 377 с.
19. Криниця С., Ткаченко Н. Аналіз сучасного ринку добровільного страхування автотранспортних засобів в Україні. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 170–175. URL: <http://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/221/221>
20. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>
21. МТСБУ / Зелена картка. URL: <https://mtsbu.ua/greencard>
22. Журавка О., Бухтіарова А., Пахненко О. Страхування : навч. посіб. Суми : Сум. держ. ун-т, 2020. 350 с.
23. Курінна А. Сучасні тенденції страхування транспортних засобів в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 59. № 2019. С. 158–164.
24. Гаманкова О. Ринок страхових послуг України: сутність, тенденції та шляхи розвитку. *Гроші, фінанси і кредит*. 2016. № 1. С. 33.

25. МТСБУ / Головна. URL: <https://mtsbu.ua/news/post/majzhe-17-miljoniv-dogovoriv-oscpv-uklali-ukrayinski-strahovi-kompaniyi-za-i-kvartal-2024-roku>
26. Automotive Telematics Market Size, Share, Industry Growth, Trends & Forecast
2035. *MarketsandMarkets*. URL: <https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/automotive-telematics-market>
27. Laws Integrating the Use of Technology in Driver Education and Training Can Promote Safer Driving - Network for Public Health Law. *Network for Public Health Law*. 2023 URL: <https://www.networkforphl.org/news-insights/laws-integrating-the-use-of-technology-in-driver-education-and-training-can-promote-safer-driving/>
28. CarAI. *Car Inspection with Artificial Intelligence*. 2023. Vol. 11, no. 1.
29. Novel Blockchain and Zero-Knowledge Proof Technology-Driven Car Insurance. *Blockchain*. 2023. Vol. 1, no. 1. URL: <https://www.mdpi.com/2079-9292/12/18/3869>.
30. Огляд ринку ОСЦВП в Україні. *ОСЦВП*. URL: <https://osago-insurance.com/review>
31. Третяк Д. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. Т. 1, № 19. С. 30–36. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2019/7.pdf
32. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
33. Страховий ринок України. Підсумки 2023 року. *Insurance TOP #1*. 2024. Т. 1, № 94. URL: <https://forinsurer.com/files/file00750.pdf>.
34. Insurance Europe. *Insurance Europe*. URL: <https://www.insuranceeurope.eu/statistics>
35. Рейтинг страхових компаній України - FORINSURER. *FORINSURER журнал про страхування, перестраховання та InsurTech*. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>

36. МТІВУ Наглядова статистика. МТСБУ.
URL: <https://mtsbu.ua/en/about/statistics>
37. Національна Асоціація Страховиків України. Головна. НАСУ. Асоціація страховиків. Страхування. Показники діяльності страховиків.
URL: <https://www.nasu.com.ua/>
38. Гринчук І. Тенденції розвитку ринку страхових послуг України. *Ринок страхових послуг*. 2020. № 1. С. 296–299. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733/3655>
39. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX : станом на 8 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
40. Страхові компанії України – новини, рейтинги, індикатори / Mind.ua.
URL: <https://mind.ua/insurance>
41. Марценюк-Розарьонова О. Розвиток ринку автострахування в Україні: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. Т. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6182>
42. Михайлов А. Маркетинг страхових компаній в умовах війни. *International journal of multidisciplinary research in social management*. 2022
URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/500>
43. Білецька Ю. Договір страхування цивільно-правової відповідальності, його значення у системі страхування. *Інноваційний розвиток правової науки в умовах модернізації суспільства* : Міжнар. науково-практ. конференція, м. м.Київ, 28 лют. 2020 р. Київ, 2020. С. 126–128.
URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/43185>.
44. Пономаренко О. Трансформація страхової культури на ринку страхових послуг. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2023. № 102. С. 36–47. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-12-124-9>.
45. Ткачук О., Антонюк В., Приступа Л. Вплив пандемії COVID19 на функціонування та розвиток страхового ринку України. Хмельницький : ХНУ, 2021.

ДОДАТОК А

СТАТИСТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ДТП

Таблиця А.1 – Кількість ДТП з постраждалими за населеними пунктами України за період 2022 – 2023 рр

Регіон	ДТП з загиблими та/або травмованими					
	усього		загинуло		травмовано	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023
АР Крим						
Вінницька	414	489	76	69	457	607
Волинська	467	672	56	61	567	765
Дніпропетровська	1454	1813	158	191	1721	2113
Донецька	245	401	54	87	320	531
Житомирська	543	710	56	59	699	880
Закарпатська	348	378	64	65	395	404
Запорізька	525	735	59	59	663	907
Івано-Франківська	674	771	65	82	834	992
Київська	857	1291	86	103	1003	1538
Київ	1485	1894	83	103	1644	2133
Кіровоградська	404	530	34	51	470	635
Луганська	22		4		20	
Львівська	1263	1456	114	126	1543	1744
Миколаївська	546	783	48	51	645	958
Одеська	977	1258	78	107	1173	1424
Полтавська	542	689	40	56	624	820
Рівненська	423	486	51	53	461	566
Сумська	489	578	27	38	588	668
Тернопільська	377	410	46	39	478	469
Харківська	722	1176	94	120	790	1404
Херсонська	55	109	9	14	64	136
Хмельницька	438	522	44	53	500	599
Черкаська	406	502	64	57	487	578
Чернігівська	432	497	49	46	499	581
Чернівецька	301	428	49	40	349	507
ЗАГАЛОМ	14409	18578	1508	1730	16994	21959

Таблиця А.2 – Кількість загиблих у ДТП в обраних країнах у 2012 – 2022

рр.[12]

Країна	Рік											2011 / 2021
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Азербайджан	1016	1168	1164	1124	894	759	750	722	821	696	706	-310
Болгарія	656	601	601	661	708	709	682	610	628	463	561	-95
Чехія	773	742	654	688	734	611	577	656	618	518	532	-241
Канада	2023	2075	1951	1841	1887	1900	1861	1939	1756	1746	1768	-255
Франція	3963	3653	3268	3384	3459	3471	3444	3246	3237	2538	2931	-1032
Німеччина	4009	3600	3339	3377	3459	3206	3180	3275	3046	2719	2562	-1447
Польща	4189	3571	3357	3202	2938	3026	2831	2862	2909	2491	2245	-1944
Словаччина	325	352	251	295	310	275	276	260	270	247	247	-78
Туреччина	3835	3750	3685	3524	7530	7300	7427	6675	5473	4866	5362	1527
Сполучені Штати Америки	32479	33782	32893	32744	35484	37806	37473	36835	36355	39007	42939	10460
Україна	4908	5131	4833	4439	4003	3410	3432	3454	3541	3238	2791	-2117

ДОДАТОК Б

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АВТОТРАНСПОРТНЕ СТРАХУВАННЯ»

Таблиця Б.1 – Підходи до визначення «Автотранспортне страхування»

Автор	Сутність поняття
Васильєва Т. А [15]	Захист власника автомобіля від фінансових втрат, які можуть виникнути внаслідок дорожньо-транспортної пригоди;
Бовсуновська Г.С. [5]	Система економічних відносин щодо створення та використання спеціального грошового фонду для захисту інтересів громадян, підприємств, організацій у разі настання певних несприятливих подій, пов'язаних з володінням автотранспортними засобами, шляхом виплати страхового відшкодування;
В. І. Фисун, Г. М. Ярова [17]	Спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту
С. С. Осадець [16]	Узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків. Може охоплювати як самі транспортні засоби, страхування вантажів, а також відповідальності
Говорушко Т. А. [18]	Комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів. Охоплює страхування механізованих автотранспортних засобів (КАСКО), водіїв, пасажирів, багажу, цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів
Ткаченко С. В.[19]	Стратегічно значуща галузь страхування, яка допомагає зменшувати наслідки дорожньо-транспортних подій, зокрема, вирішує певні соціальні проблеми, які з цим пов'язані, до того ж, є додатковим методом збереження інтересів кредиторів та сприяє росту інших видів страхування

Таблиця Б.2 – Класифікація автотранспортного страхування

Класифікаційна ознака	Види автотранспортного страхування
За видами	— страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, — страхування автомобіля КАСКО, — страхування водія і пасажирів від нещасних випадків на транспорті, — страхування вантажів (Карго)
За формою організації (юридичним статусом) страховика	— державне, — комерційне, — взаємне.
За статусом страхувальника	— страхування транспортних засобів юридичних осіб, — страхування транспортних засобів фізичних осіб
За формою проведення	— обов'язкове, — добровільне.

ДОДАТОК В
ДИНАМІКА СТРАХОВИХ ПОКАЗНИКІВ

Таблиця В.1 – Динаміка валових страхових премій та виплат за видами страхування 2020 – 2023 рр., млн.грн

Вид страхування	Рік							
	2020		2021		2022		2023	
	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати	Премії	Виплати
КАСКО	8870,2	3761,5	11064,6	4 994,8	9058,4	3 928,8	11 405,4	4811,9
ОСЦВП	6191,1	2867,8	7008,5	3524,3	6945,2	2781,4	8656,9	3808,7
Добровільне медичне страхування	6207,4	2902,4	7512,3	3774,4	5751,4	2735,7	6263,8	3208,3
Добровільне від вогневих ризиків	2655,3	643,3	1891,1	2106,1	976,6	259,4	1159,3	182,6
Добровільне від нещасних випадків	1595,9	167,2	1594,9	236,1	1401,8	220,3	1408,6	297
Зелена картка	1 380,0	708,4	1 813,5	622,1	4034,4	793,8	5082,2	1879,1
Добровільне вантажів та багажу	1690,6	238,7	1545,1	180,3	1030,9	95,5	1304,1	76,3
Обов'язкове авіаційне	669,1	138,9	1073,5	31,7	708,1	0,6	601,9	2,5
Обов'язкове інші види	84,7	85,2	83,7	0,09	—			
Добровільне інші види	6767,5	1492,2	5938,9	870,7	3371,1	561,5	4318,6	522,1
Накопичувальне інше (життя)	3133,5	539,1	3928,8	677,3	3495,1	764,8	3945,5	1086,8
ІНШІ ВИДИ	13755,9	1308,9	6253,1	940,4	2888,8	859,6	2868,4	992,0

ДОДАТОК Г

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТРАХОВИХ ПРЕМІЙ АВТОСТРАХУВАННЯ

Таблиця Г.1 – Динаміка валових страхових премій автотранспортного страхування у розрізі видів за період 2019 – 2023 років., млн.грн

Показник, млн.грн	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Сума валових премій по ринку	53001,2	45175,9	49708,0	39661,8	47014,7
Валові страхові премії по автостраховому ринку (КАСКО, ОСЦВП, Зелена Карта)	15528,7	16441,3	19886,6	20038,0	25144,5
Страхування наземного транспорту (КАСКО)					
Валові страхові премії	8455	8870,2	11064,6	9058,4	11405,4
від резидентів	7670,9	8835,6	10985,7	8997,6	11349,5
<i>у тому числі: від фізичних осіб</i>	<i>4448,9</i>	<i>5021,2</i>	<i>6485,6</i>	<i>4938,5</i>	<i>6431,3</i>
<i>від юридичних осіб</i>	<i>3222</i>	<i>3635,0</i>	<i>4365,8</i>	<i>3918,9</i>	<i>4774,0</i>
від нерезидентів	37,2	34,5	78,9	60,9	55,8
<i>у тому числі: від фізичних осіб</i>	<i>18</i>	<i>21,7</i>	<i>49,2</i>	<i>35,5</i>	<i>32,5</i>
<i>від юридичних осіб</i>	<i>19,2</i>	<i>12,9</i>	<i>29,7</i>	<i>25,4</i>	<i>23,4</i>
Частка премій у загальній кількості, %	16,0	19,6	22,3	22,8	24,3
Частка премій у автотранспортному страхуванні, %	54,4	54,0	55,6	45,2	45,4
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за внутрішніми договорами)					
Валові страхові премії	5138,4	6191,1	7008,5	6945,2	8656,9
від резидентів	5123,2	6174,1	6984,3	6933,4	8644,3
<i>у тому числі: від фізичних осіб</i>	<i>4326,8</i>	<i>5235,7</i>	<i>5911,2</i>	<i>5894,7</i>	<i>7416,3</i>
<i>від юридичних осіб</i>	<i>692,8</i>	<i>851,3</i>	<i>1 001,1</i>	<i>1 022,5</i>	<i>1 212,3</i>
від нерезидентів	15,2	17,0	24,2	11,8	12,6
<i>у тому числі: від фізичних осіб</i>	<i>13,1</i>	<i>12,4</i>	<i>18,3</i>	<i>8,4</i>	<i>7,8</i>
<i>від юридичних осіб</i>	<i>2,1</i>	<i>4,6</i>	<i>5,9</i>	<i>3,3</i>	<i>4,8</i>
Частка премій у загальній кількості, %	9,7	13,7	14,1	17,5	18,4
Частка премій у автотранспортному страхуванні, %	33,1	37,7	35,2	34,7	34,4

Продовження таблиці Г.1

Показник, млн.грн	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами)					
Валові страхові премії	1 935,3	1 380,0	1 813,5	4 034,4	5 082,2
від резидентів	1 934,4	1 379,3	1 812,4	4 030,2	5 071,3
<i>у тому числі: від фізичних осіб</i>	1 315,9	854,8	1 174,5	3 327,1	4 058,1
<i>від юридичних осіб</i>	320,6	316,5	383,1	700,9	1 013,2
від нерезидентів	885,0	0,7	1,1	4,3	10,9
<i>у тому числі: від фізичних осіб</i>	0,7	0,4	0,7	2,7	7,8
<i>від юридичних осіб</i>	0,2	0,3	0,3	1,6	3,1
Частка премій у загальній кількості, %	3,7	3,1	3,6	10,2	10,8
Частка премій у автотранспортному страхуванню, %	12,5	8,4	9,1	20,1	20,2

ДОДАТОК Д
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТРАХОВИХ ВИПЛАТ
АВТОСТРАХУВАННЯ

Таблиця Д.1 – Динаміка валових страхових виплат автотранспортного страхування у розрізі видів за період 2019-2023 років

Показник, млн.грн	Рік				
	2019	2020	2021	2022	2023
Валові страхові виплати всього	14338,3	14853,6	17958,3	13 001,40	16 867,30
Валові страхові виплати по автостраховому ринку (КАСКО, ОСЦВП, Зелена Карта)	6 714,70	7 337,60	9 141,20	7 503,90	10 499,60
КАСКО					
Валові страхові виплати	3576	3761,5	4 994,80	3 928,80	4 811,90
Частка виплат у загальній кількості, %	24,9	25,3	27,8	30,2	28,5
Частка премій у автотранспортному страхуванню, %	53,3	51,3	54,6	52,4	45,8
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за внутрішніми договорами)					
Валові страхові виплати	2 527,90	2 867,70	3 524,30	2 781,40	3 808,70
Частка виплат у загальній кількості, %	17,6	19,3	19,6	21,4	22,6
Частка премій у автотранспортному страхуванню, %	37,6	39,1	38,6	37,1	36,3
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами)					
Валові страхові виплати	610,8	708,4	622,1	793,7	1 879,00
Частка виплат у загальній кількості, %	4,3	4,8	3,5	6,1	11,1
Частка премій у автотранспортному страхуванню, %	9,1	9,7	6,8	10,6	17,9

ДОДАТОК Е
РЕЙТИНГ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ ЗА ВИДАМИ
АВТОСТРАХУВАННЯ 2021 – 2023 РР

Таблиця Е.1 – Рейтинг страхових компаній КАСКО 2021 – 2023 рр.

№	Страховик	Платежі, тис. грн	Виплати, тис. грн	Рівень страхових виплат,%	Питома вага виду у портфелі страховика
2021 рік					
1	ARX	2038951	923023	45,3	59,88
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1448889	631287	43,6	67,63
3	УНІКА	929280	432149	46,5	30,77
4	УСГ	680246	367320	54,0	28,98
5	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	638447	217955	34,1	89,98
6	ТАС СГ	568358	353601	62,2	23,2
7	УНІВЕРСАЛЬНА	540602	216270	40,0	43,5
8	ІНГО	520135	295040	56,7	26
9	ВУСО	457125	188646	41,3	26,59
10	PZU УКРАЇНА	412740	190534	46,2	23,64
2022 рік					
1	ARX	1517415	695147	45,8	54,9
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1128544	548804	48,6	67,7
3	УНІКА	771119	343004	44,5	30,27
4	УСГ	604867	284378	47,0	19,1
5	ТАС СГ	512759	251459	49,0	21,08
6	УНІВЕРСАЛЬНА	501670	164939	32,9	35,75
7	ІНГО	449755	244137	54,3	25,27
8	ВУСО	442567	192535	43,5	25,01
9	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	412680	205633	49,8	89,39
10	PZU УКРАЇНА	285639	136485	47,8	22,32
2023 рік					
1	ARX	1950805	836778	42,9	52,84
2	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1533938	697128	45,4	66,05
3	УНІКА	967055	430884	44,6	30,09
4	УСГ	795231	393039	49,4	27,08
5	ТАС СГ	723232	402783	55,7	20,43
6	ВУСО	707603	270469	38,2	26,43
7	UNIVERSALNA	646119	219464	34,0	32,22
8	ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	622403	284406	45,7	86,02
9	ІНГО	545 603	320589	58,8	20,4
10	PZU УКРАЇНА	368,2	167,3	45,4	19,72

Таблиця Е.2 – Рейтинг страхових компаній ОСЦВП 2021 – 2023 рр.

№	Страховик	Платежі, тис.грн	Виплати., тис.грн	Рівень страхових виплат,%
2021 рік				
1	ТАС СГ	857 495	435 616	50,8
2	ОРАНТА	754 055	333 700	44,3
3	КНЯЖА	402 423	188 121	46,7
4	PZU Україна	327 339	173 695	53,1
5	АЛЬФА-ГАРАНТ	269 651	121 987	45,2
6	ЄВРОІНС Україна	265 396	104 021	39,2
7	ARX	258 568	130 331	50,4
8	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	256 606	147 046	57,3
9	ВУСО	244 668	92 436	37,8
10	ГАРДІАН	243 390	101 522	41,7
2022 рік				
1	ТАС СГ	846 951	353 288	41,7
2	ОРАНТА	779 731	281 535	36,1
3	КНЯЖА	470 672	163 281	34,7
4	УСГ	335 972	102 752	30,6
5	PZU УКРАЇНА	321 549	138 469	43,1
6	ГАРДІАН	296 332	97 623	32,9
7	ВУСО	287 680	121 774	42,3
8	ЄВРОІНС УКРАЇНА	286 702	117 695	41,1
9	АЛЬФА-ГАРАНТ	248 330	106 498	42,9
10	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	242 787	104 745	43,1
2023 рік				
1	ТАС СГ	1 149 842	491 212	42,7
2	ОРАНТА	1 050 303	362 481	34,5
3	КНЯЖА	723 854	249 115	34,4
4	PZU УКРАЇНА	499 397	195 015	39,1
5	УСГ	478 662	229 630	48,0
6	ГАРДІАН	365 471	158 258	43,3
7	ВУСО	364 124	160 392	44,0
8	ЄВРОІНС УКРАЇНА	356 438	170 019	47,7
9	АЛЬФА-ГАРАНТ	330 382	167 396	50,7
10	ІНГО	294 264	119 616	40,6

Таблиця Е.3 – Рейтинг страхових компаній Зелена картка 2021 – 2023 рр.

№	Страховик	Платежі, тис.грн	Виплати., тис.грн	Рівень виплат, %
2021 рік				
1	УСГ	465 742	99 167	21,3
2	ТАС СГ	322 809	145 634	45,1
3	ПЕРША	249 877	116 236	46,5
4	КНЯЖА	153 736	31 998	20,8
5	ІНГО	134 354	65 748	48,9
6	ОРАНТА	129 913	52 525	40,4
7	PZU УКРАЇНА	108 841	29 339	27,0
8	ГАРДІАН	68 696	4 851	7,1
2022 рік				
1	УСГ	1 506 520	202 184	13,4
2	ТАС СГ	480 847	145 171	30,2
3	ГАРДІАН	429 209	48 317	11,3
4	КНЯЖА	357 552	56 653	15,8
5	ПЕРША	258 958	102 027	39,4
6	PZU УКРАЇНА	223 171	37 665	16,9
7	ІНГО	218 002	51 997	23,9
8	ОРАНТА	186 615	69 190	37,1
9	ВУСО	146 822	35 391	24,1
10	УТІСО	120 367	40 909	34,0
11	АRХ	50 267	2 768	5,5
2023 рік				
1	ТАС СГ	856 744	238 050	27,8
2	УСГ	852 972	582 973	68,3
3	ГАРДІАН	730 215	211 611	29,0
4	КНЯЖА	670 018	147 776	22,1
5	PZU УКРАЇНА	488 912	109 746	22,4
6	ПЕРША	339 723	135 080	39,8
7	ІНГО	319 688	126 318	39,5
8	ОРАНТА	208 369	115 268	55,3
9	ВУСО	201 574	120 299	59,7
10	УТІСО	181 217	62 653	34,6
11	АRХ	139 131	27 481	19,8

ДОДАТОК Ж
СТРАХОВІ ПРОДУКТИ КАСКО СТРАХУВАННЯ

Таблиця Ж.1 – Програми страхування військовий ризиків в розрізі страхових компаній України

Назва СК	Страховий продукт КАСКО	Ризики, які покриває страховка	Сума покриття	Обмеження	Ціна
ARX	Залізний купол	Покриває пошкодження авто та повне знищення транспорту	Страхова сума від 70000 грн до 5 000000 грн		Вартість полісу дорівнює 2% від вартості авто на рік.
Арсенал страхування	Патронус	Покриває ризики пошкодження авто внаслідок прямої чи опосередкованої дії ракет, БпЛА, боєприпасів, засобів протиповітряної чи протиракетної оборони та уламків	Збитки покриваються повністю в межах страхової суми (вартості авто)	Участь в активних бойових діях; територія, на якій відбуваються воєнні дії, окупована або в оточенні	Вартість полісу залежить від терміну страхування: на 12 місяці – 1,99% від вартості авто, на 6 місяців – 1,49% від вартості авто та на 3 місяці – 0,99%.
УСГ	Military		До 8 млн грн	Автомобілі понад 5 років	1,99% від вартості авто
ВУСО	Patriot		Збитки покриваються повністю в межах страхової суми (вартості авто)	Авто понад 14 років, а також автомобілі, які використовують в таксі. Крім цього страховий поліс не діє у Харківській, Донецькій, Миколаївській та Херсонській областях.	1,17% від ринкової вартості авто

Продовження таблиці Ж.1

Назва СК	Страховий продукт КАСКО	Ризики, які покриває страховка	Сума покриття	Обмеження	Ціна
Universalna	Воєнне КАСКО	Покриває ризики пошкодження авто внаслідок прямої чи опосередкованої дії ракет, БПЛА, боєприпасів, засобів протиповітряної чи протиракетної оборони та уламків	Збитки покриваються повністю в межах страхової суми (вартості авто)	Виключенням є Донецька, Луганська, Херсонська область, АР Крим, а також тимчасово окупованих територій та території, розташованій ближче ніж 60 (шістдесят) кілометрів від тимчасово окупованих територій, на дату настання події	*
PZU Україна	Автомікс		Страховою сумою може бути як ринкова вартість автомобіля так і ліміт від цієї вартості у розмірі 25%, або 50% (але не більше максимального ліміту відповідальності 3 000 000 грн у частині покриття воєнних ризиків).	Зона окупованих територій, АР Крим, зони бойових дій, збройних конфліктів, а також за винятком територій Донецької, Луганської, Херсонської, Миколаївської та Запорізької областей.	*

* страхові компанії публічно не оприлюднюють ціну видів страхування

ДОДАТОК И
КОРЕЛЯЦІЙНО РЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ

Таблиця И.1 – Масив даних для проведення кореляційно-регресійного аналізу, тис. грн

Рік	X1 тис.грн	X2, тис.грн	X3, тис	X4, тис.гр н	X5, тис.грн	X6 , тис.грн	X7, тис	X8, тис	Y, тис грн
2019	53001200,0	367572800	65,8 09	9,205	638670	29558000	4215 3	26,05 2	15528700
2020	45175900,0	381845600	85,4 5	10,341	649200	34193000	4190 2	26,14	16441307
2021	4970800,0	436358200	103, 262	12,993	642090	36555700	4150 8	24,52 1	19886613
2022	39661800,0	386578000	34,9 65	13,376	702983	41000600	4116 7	18,62 8	20038023
2023	47014700,0	551806200	55,4 77	14,308	744122	46781200	3321 0	23,64 2	25144494

Таблиця И.2– Підсумкова кореляційна матриця

	X2	X4	X6	Y
X1				
X2	1,00			
X3	-0,07			
X4	0,74	1,00		
X5	0,75	0,77		
X6	0,82	0,93	1,00	
X7	-0,95	-0,66	-0,84	
X8	-0,05	-0,64	-0,57	
Y	0,93	0,92	0,96	1,00

ДОДАТОК К
ПРОГНОЗ ПОКАЗНИКІВ

Таблиця К.1 – Прогноз показника страхові премії в розрізі КАСКО, ОСЦВП та Зелена картка побудований за допомогою Microsoft Excel, млн.грн

Часова шкала	Значення	Передбачення	Нижня довірча границя	Верхня довірча границя
КАСКО				
2019	8455			
2020	8870,2			
2021	11064,6			
2022	9058,4			
2023	11405,3692	11405,36924	11405,37	11405,37
2024		10486,4807	8828,63	12144,33
2025		11938,89527	10083,88	13793,91
2026		11287,4298	9252,92	13321,94
ОСЦВП				
2019	5 138,4			
2020	6 191,1			
2021	7 008,5			
2022	6 945,2			
2023	8 656,9	8 656,9	8 656,9	8 656,9
2024		8688,1	7739,5	9636,6
2025		9341,0	8362,8	10319,2
2026		9975,4	8968,0	10982,9
Зелена картка				
2019	1935,3			
2020	1380,0			
2021	1813,5			
2022	4034,4			
2023	5082,2			
2024		5816,1	5082,2	5082,2
2025		6762,0	3966,7	7665,4
2026		7708,0	4693,6	8830,4

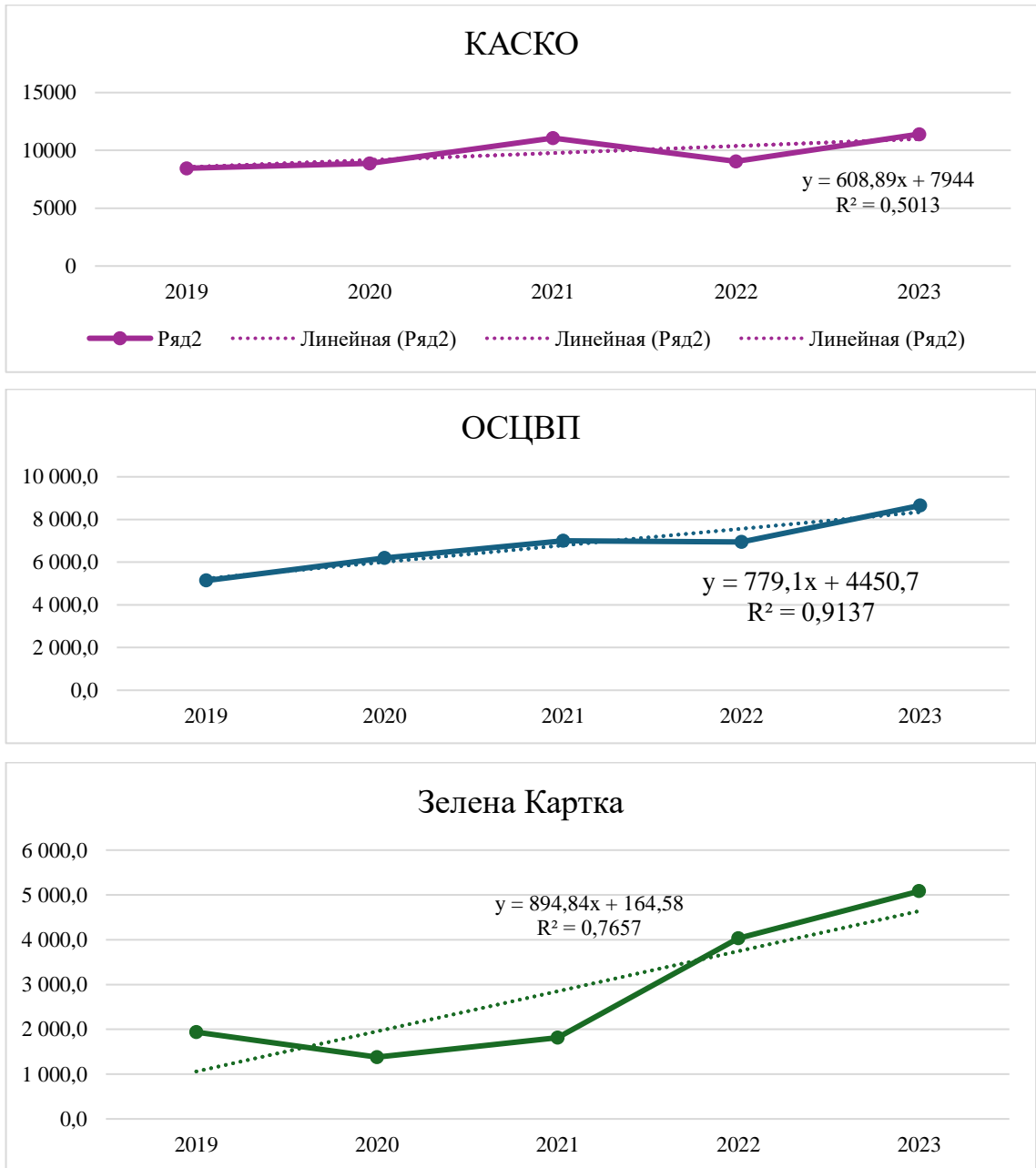

Рисунок К.1 – Графіки лінійної регресії для прогнозування страхових премій автостраховання

ДОДАТОК Л

Довідка про впровадження результатів кваліфікаційної роботи

Довідка
про впровадження результатів кваліфікаційної роботи на здобуття
освітнього ступеня магістр
Горобець Єлени Володимирівни
на тему: «Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в
Україні»

Кваліфікаційна робота магістра на тему: «Сучасні тенденції розвитку автотранспортного страхування в Україні» має практичну значущість. В роботі проаналізовано основні показники діяльності ринку автотранспортного страхування, подано оцінку його сучасного стану, висвітлено особливості діяльності страхових компаній в сегменті автострахування в Україні а також розглянуто новітні технології, що використовують страхові компанії для залучення клієнтів та надання якісних послуг автострахування. Проведений аналіз сучасних тенденцій розвитку автомобільного страхування може бути використаний в діяльності ПрАТ СК«ВУСО» з метою збільшення присутності компанії на цьому сегменті страхового ринку та розширення асортименту страхових послуг в сфері автострахування, що дозволить страховій компанії збільшити надходження страхових платежів та підвищити конкурентоспроможності на ринку.

Директор Представництва ПрАТ
“Страхова компанія “ВУСО” в м. Суми

Сідельник Н. Ю